

WIADOMOŚCI NARODOWEGO BANKU POLSKIEGO

KOMITET REDAKCYJNY

Przewodniczący:

Naczelnny Dyrektor Narodowego Banku Polskiego — Dr Witold Trąmpczyński

Członkowie:

Dr Mirosław Orłowski	— Redaktor Główny
Mgr Adam Cegielski	
Mgr Paweł Czartoryski	
Dr Stefan Perczyński	
Mgr Roman Seidler	
Jan Sierżputowski	
Irena Oczechowska	— Sekretarz Redakcji

TREŚĆ:

Sytuacja ekonomiczna Polski w styczniu 1948 r.	str. 1	Dział artykułowy:	
Ważniejsze pozycje bilansowe banków biuletowych.	„ 21	Przyczynę do problematyki kwartalnych planów finansowych — Konstanty Łubieński	str. 30
Z bieżących zagadnień gospodarczych:		Zaopatrzenie przedsiębiorstw w środki obrotowe w Z.S.R.R. — Mgr Ponikowski Adam	„ 34
Reforma walutowa Austrii — Dr Stefan Perczyński	„ 22		
Reformy walutowe na zachodzie Europy — F. J. Strzeszewski	„ 25		

SYTUACJA EKONOMICZNA POLSKI W STYCZNIU 1948 r.

(Na podstawie informacji Wydziału Ekonomicznego i sprawozdań Oddziałów)

Wstęp. Łagodny przebieg zimy w styczniu br. umożliwił dalsze usprawnienie dystrybucji towarów w kraju oraz zaopatrzenia przemysłu w surowce i inne środki wytwórcze. Rozszerzający się system współzawodnictwa w przemyśle wpłynął dodatnio na zwiększenie wydajności pracy. Produkcja przemysłu wykazała w większości gałęzi wytwórczych ogólny wzrost, zarówno na odcinku dóbr inwestycyjnych jak i artykułów bezpośredniego spożycia. Miesięczne plany produkcji zostały przeważnie wykonane całkowicie, względnie nawet z pewną nadwyżką. Wyjątek stanowiły branże, podlegające przemijającym wpływom sezonowym, np. przemysł mineralny w związku z okresem zimowym. W roku bieżącym planuje się między innymi zwiększenie produkcji o 15% — 100%: tkanin włókienniczych, skór i obuwia mechanicznego, mebli i żarówek, artykułów żywnościowych i monopolowych, jak oleju, cukru, soli, zapalek i tytoniu. Szybszy wzrost produkcji dóbr konsumcyjnych wymagać będzie jednak dalszych, dużych wysiłków inwestycyjnych, a tym samym zwiększenia wytwórczości bieżącej przemysłu środków produkcyjnych. Według

planu tegorocznego produkcja stali surowej, wyrobów walcowanych, blachy cynkowej, gwoździ, cementu, szkła tafelowego i tarcicy ma wzrosnąć w porównaniu do roku ubiegłego o 8%—20%.

W rolnictwie wykonywano zwykle prace sezonu martwego, jak omloty zbóż, naprawy maszyn i narzędzi rolniczych oraz zakup i sprowadzanie nawozów sztucznych na potrzeby wiosenne.

Na odcinku cen zanotowano nieznaczny spadek niektórych artykułów żywnościowych, co jest normalnym zjawiskiem po okresie świątecznym. Większość cen, szczególnie przemysłowych, pozostawała w ciągu miesiąca prawie bez zmian.

Rynek pieniężny charakteryzuje w miesiącu sprawozdawczym spadek środków płatniczych, który dotyczy zarówno środków pieniężnych emitowanych przez NBP, jak i powstałych w bankach operacyjnych.

Akcja kredytowa uległa dalszemu rozszerzeniu, jednak wzrost kredytów w miesiącu sprawozdawczym był słabszy niż w miesiącu poprzednim. Kapitały obce wykazały stosunkowo nieznaczny wzrost, wywołany przy tym głównie

powiększeniem się stanu wkładów terminowych. Lokaty celowe na skutek wpłat na rzecz lokat skarbowych, służących jako podkład na finansowanie inwestycji, uległy dalszemu wzrostowi.

1. Przemysł węglowy. Produkcja przemysłu węglowego wyniosła w ciągu 25 dni roboczych w styczniu 1948 r. 5,7 mil. ton węgla, co stanowi 107,50% planowanego wydobycia. Wydobycie węgla wzrosło w miesiącu sprawozdawczym w porównaniu do poprzedniego o 0,5 mil. ton.

Wydobycie na jeden dzień roboczy wynosiło w styczniu br. 227.630 ton. Przeciętna wydajność na robotniko-dniówkę 1.168 kg była nieco większa niż w miesiącu ubiegłym.

Tabela 1

Produkcja przemysłu węglowego w styczniu 1948 r.
(w tonach)

Zjednoczenie	W y d o b y t o		Wykonano plan w % styczeń 1948 r.	Wydajność na rob.- dn. w styczniu 1948 r.
	grudzień 1947 r.	styczeń 1948 r.		
Rudzkie . . .	625 242	694 515	111,1	1 326
Dolnośląskie . .	268 271	298 345	110,5	0 724
Bytomskie . . .	490 457	522 970	110,1	1 284
Dąbrowskie . . .	582 176	649 008	110,0	1 050
Chorzowskie . .	583 443	639 807	109,3	1 377
Rybnickie . . .	516 912	547 365	106,8	1 166
Katowickie . . .	570 724	608 347	105,6	1 331
Gliwickie . . .	543 618	599 538	105,4	1 335
Zabrskie . . .	527 561	571 585	103,9	1 221
Jaworzniicko- Mikolowski . .	509 843	559 300	103,1	1 066

Pod względem wydajności na robotniko-dniówkę na pierwszym miejscu stoją Zjednoczenia: Chorzowskie — 1.377 kg i Katowickie — 1.331 kg. Wydajność pracy w Zagłębiu Dolnośląskim jest nadal jeszcze niska, choć wzrosła ona dość znacznie w stosunku do poprzedniego miesiąca. Podkreślić należy natomiast, że Zjednoczenie Dolnośląskie przekroczyło po raz pierwszy w styczniu br. swój miesięczny plan wydobycia — o 10,50%, stojąc w ten sposób co do wykonania planu na drugim miejscu po Zjednoczeniu Rudzkim.

Poniższa tabela przedstawia produkcję węgla kamiennego, węgla brunatnego, brykietów oraz koksu w miesiącu sprawozdawczym.

Tabela 2

Produkcja ważniejszych artykułów przemysłu węglowego (w tys. ton)

T r e ś ć	Grudzień 1947	Styczeń 1948	% wykonania planu w styczniu 1948 r.
Węgiel kamienny . . .	5 219	5 691	104
Węgiel brunatny . . .	—	398	120
Brykiety z węgla kamien. . .	55	61	113
Koks przy kopalniach wę- gla kamiennego . . .	250	255	106

Przemysł węglowy obejmuje w chwili obecnej 77 czynnych kopalni węgla kamiennego, których plan produkcyjny w 1948 r. określony został na 67,5 mil. t.

Wydobycie węgla brunatnego w dziewięciu istniejących kopalniach planuje się w 1948 r. na 4,2 mil. t. Wreszcie, jeśli chodzi o produkcję koksu (11 koksowni), to wyniesie ona, według planu w 1948 r., 3 mil. t, czyli o 100% więcej niż w roku ubiegłym.

Plan inwestycyjny na rok 1948 obejmuje inwestycje przemysłowe, socjalne oraz szkolnictwo zawodowe, wyrażające się w kwocie 8.485 mil. zł na inwestycje renowacyjne oraz 2.617 mil. zł na dostawy zagraniczne. Łączna suma przeznaczona na inwestycje 1948 r. wyniesie zatem około 13,3 miliardów złotych.

Odnosnie kopalń czynnych przewiduje się w 1948 r. wykonanie między innymi następujących robót: 3,191 mb szybów, 58,626 mb przekopów, 23,494 m³ komór oraz 32,854 mb wierceń. Nadto przewiduje się dalsze prace nad rozbudową kopalń — „Ziemowit“ i „Wesoła“ w powiecie pszczyńskim oraz kopalni „Gigant“.

2. Przemysł hutniczy. Produkcja ważniejszych artykułów hutnictwa żelaznego w okresie ostatnich dwu miesięcy przedstawia tabela 3.

Tabela 3

Produkcja hutnictwa żelaznego (w tonach)
(dane prowizoryczne)

P r o d u k t	Grudzień 1947 r.	Styczeń 1948 r.	
		Ilość	% wykon. planu
Koks	79 913	80 000	103
Surówka	85 056	86 000	103
Stal	139 807	154 500	109
Wyroby walcowane . .	101 416	101 500	111
Wyroby kute i prasowane	7 960	9 400	111

Jak widać z zamieszczonej tabeli w najważniejszych działach produkcji hutnictwa żelaznego plan został wykonany z nadwyżką. Porównanie danych styczniowych i grudniowych wykazuje znaczny wzrost ilościowy produkcji w miesiącu sprawozdawczym.

Również i produkcja hutnictwa cynkowego była w styczniu wyższa niż w grudniu. Cynku wyprodukowano w styczniu 7.335 ton (w grudniu 7.257 ton), ołowiu 1.318 (w grudniu 1.097 ton).

Wydobycie rud żelaznych wyniosło w styczniu 48.575 ton (104% planu), czyli utrzymało się na poziomie poprzedniego miesiąca.

Rud blendowych i galmanowych wydobyto w styczniu 74.626 ton, w grudniu zaś 68.248 t.

Przemysł hutniczy projektuje w r. 1948 znaczny wzrost produkcji ważniejszych wytworów, zarówno w porównaniu z produkcją zeszłoroczną, jak i przedwojenną. Planuje się między innymi wydobyć 600 tys. ton rud żelaznych (o 19,5% więcej niż w roku ubiegłym), produkcję 1000 ton surówki (o 27% więcej niż w r. 1947 i o 31% więcej niż przed wojną) oraz produkcję 1.700 tys. ton stali surowej (o 17,5% więcej niż w r. 1947 oraz o 18% więcej niż przed wojną). W r. 1948 ma również nastąpić znaczny wzrost udziału stali szlachetnej w ogólnej produkcji stali.

Dostawy zaopatrzeniowe przemysłu hutniczego w grudniu ub. r. osiągnęły cyfrę zł ca 1.239 mil., co stanowi 145% planu. Wartość dostaw z importu wyniosła ca zł 431 mil. Sytuację zaopatrzeniową w styczniu br. należy uważać na ogół za pomyślną. Sprzyja takiemu stanowi rzeczy łagodny przebieg zimy, umożliwiający ciągły i sprawny transport lądowy i wodny.

3. Przemysł naftowy. Zarządzeniem Ministerstwa Przemysłu i Handlu z dnia 17 stycznia 1948 r. wprowadzono w przemyśle paliw płynnych zmianę nazwy dotychczasowego Centralnego Zarządu Przemysłu Paliw Płynnych na Centralny Zarząd Przemysłu Naftowego.

Produkcja przemysłu naftowego w styczniu 1948 r. podana jest w tabeli 4.

Tabela 4

**Produkcja przemysłu naftowego
w styczniu 1948 r.**

Wyszczególnienie	Produkcja w tonach	Wykonanie planu w %
Wydobycie:		
ropy	11 276	106,4
gazu ziemnego (w tys. m ³)	15 756	78,7
gazoliny surowej	732	100,8
Wytwórczość rafinerii:		
benzyna	3 093	65,7
nafta	2 134	106,3
olej gazowy	2 406	83,5
olej smarowy	1 763	111,3
olej transformatorowy	106	81,5
asfalt	841	96,2
smary stałe	306	46,8
parafina	183	152,5
wazelina	25	71,4

Produkcja przemysłu naftowego w miesiącu sprawozdawczym wykazała w porównaniu do okresu poprzedniego na ogół dalszy wzrost. Realizacja planu miesięcznego kształtowała się

niejednolicie; na odcinku wydobywania ropy i gazoliny surowej oraz produkcji nafty, oleju smarowego i parafiny plan ten wykonano z pewną nadwyżką. Wydobyć ropy w grudniu 1947 r. osiągnęło 10.800 ton, natomiast w styczniu 1948 r. 11.276 ton, przy czym plan styczniowy wykonany został w 106%.

Wydobyć gazoliny surowej osiągnęło w grudniu 1946 r. 353 ton, w grudniu 1947 r. (łącznie z gazem płynnym) 686,9 ton, zaś w styczniu 1948 r. 732 tony.

Wydobyć gazu ziemnego, pomimo niepełnego wykonania planu miesięcznego, było prawie dwukrotnie większe niż przed rokiem. W styczniu i lutym 1947 r. wydobyto gazu ziemnego łącznie 16.000.000 m³ a w styczniu 1948 r. 15.766.000 m³.

4. Przemysł energetyczny. Produkcja przemysłu energetycznego w styczniu 1948 r. wyniosła 639.201 MWh, czyli o 12.020 MWh więcej niż w grudniu ub. r. Stały wzrost produkcji energii elektrycznej, jaki zaznaczył się od szeregu miesięcy, został w okresie sprawozdawczym utrzymany.

Tabela 5

**Produkcja przemysłu energetycznego
w styczniu 1948 r.**

Elektrownie o mocy instalacyjnej ponad 1000 KW

Grupy elektrowni	Liczba zakładów	Faktyczna moc zainsta- lowana MW	Własna wytór- czość MWh	Rozporząd- zalna energia MWh
Ogółem:				
Ziemie Dawne i Odzysk. w tym: elektrownie	237	2 295	639 201	670 066
zawodowe	98	1 193	896 523	379 294
niezawodowe	139	1 102	242 678	290 772
Ziemie Dawne	162	1 624	461 604	474 912
w tym: elektrownie				
zawodowe	43	729	251 362	223 029
niezawodowe	119	895	210 242	251 883
Ziemie Odzyskane:	75	671	177 597	195 154
w tym: elektrownie				
zawodowe	55	464	145 161	156 265
niezawodowe	20	207	32 436	38 889

Dane za rok 1947 wykazały, że głównym konsumentem energii elektrycznej jest przemysł. Na potrzeby przemysłu i komunikacji zużyto w 1947 r. ca 90% wytworzonej energii. Pozostałe 10% zużywają drobni konsumenci i rolnictwo. Eksport energii do Czechosłowacji nie przekroczył w ub. r. 3% ogólnej produkcji.

W 1948 r. przemysł energetyczny planuje dalsze prowadzenie rozpoczętych w ub. r. prac przy budowie podstacji o napięciu 110 tys. Volt

i technicznych, będących konsekwencją przeprowadzonych zmian w roku ubiegłym.

W roku 1947 poważna część kredytów przyznanych przemysłowi mineralnemu zużyta była na renowacje. W roku bieżącym z ogólnej sumy kredytów przeznaczono 1.436 mil. zł na inwestycje a 347 na renowacje.

W ubiegłym roku fabryczne załogi uzupełniono fachowcami. To przyczyniło się w znacznej mierze do podniesienia wydajności w roku bieżącym.

Plan produkcji na rok 1948 przewiduje w poszczególnych działach poważne zwiększenie wytwórczości.

Tabela 10

Produkcja ważniejszych artykułów przemysłu mineralnego w styczniu 1948 r.

Wyszczególnienie	miara	styczeń 1948 r.	% wykonania
Cement portlandzki . . .	t	61 862	84
Wapno palone	t	21 113	211
Szkło okienne	1000 m ²	865	103
Porcelana stołowa	t	352	102
Cegła	1000 szt.	9 914	148
Klinkier	t	93 248	127
Papa smołowcowa	1000 m ²	1 123	116
Szkło zbrojone	m ²	42 915	172

Produkcja cementu, pomimo sezonu zimowego, osiągnęła 61.862 t. Wapna palonego wyprodukowano przeszło dwukrotnie więcej niż planowano. Szkło, porcelana stołowa, cegła, klinkier, papa smołowcowa i szkło zbrojone, również wykazują znaczne przekroczenie planu.

Baloników do żarówek wyprodukowano 1.902.000 szt. to jest 131% planu. W roku 1948 produkcja ich ma wzrosnąć w stosunku do roku ubiegłego z 12 na 17 mil. sztuk. Na rok bieżący podwyższono też plan produkcji szkła, kamionki kwasoodpornej, cegły oraz wapna.

10. Przemysł włókienniczy wykonał plan produkcji w styczniu 1948 r. w 107%. Wykonanie planu kształtowało się w poszczególnych branżach powyżej 100%, z wyjątkiem przemysłu bawełnianego, który na skutek postojów z powodów energetycznych wykonał swój plan w 99%. Wykonana w styczniu produkcja osiągnęła wartość, według cen podstawowych z 1937 roku, zł 162,9 mil i była o 2,4% wyższa niż w grudniu ub. r.

Park maszynowy był wykorzystany w styczniu w ca 70%.

Tabela 11

Produkcja przemysłu włókienniczego w styczniu 1948 r. (według danych prowizorycznych)

Przemysł i artykuł	Jedn. miary	Grudzień 1947 r. wykonano	Styczeń 1948	
			wykonano	% wyk. planu
Bawełniany:				
przędza bawełniana . . .	ton	6 738	6 270	94
tkaniny bawełniane . . .	1000 m	24 086	26 405	104
Wełniany:				
przędza wełniana	ton	2 332	2 620	112
tkaniny wełniane	1000 m	2 454	3 439	109
Włókien lęgowych:				
tkaniny lńiane	1000 m	2 419	2 320	106
tkaniny jutowe	"	1 539	2 493	101
Jedwabn. - Galant.:				
tkaniny jedwabne	"	2 361	2 181	104
Dziewiar. - Pończ.:				
wyroby dziane	ton	418	446	102
" "	1000szt		4 521	115
Konfekcyjny				
wyroby konfekcyjne . .	"		2 169	129
Włókien sztucznych:				
jedwab sztuczny	ton	502	542	101
włókna cięte	"	802	706	104
artex	"		26	103
włókno syntetyczne . . .	"		240	171

Szeroko zakrojona akcja pracy wielowarstwowej czyni w przemyśle włókienniczym dalsze postępy, zmniejszając wydatnie normy obsługi maszyn.

Dążenie do podniesienia jakości produkowanych wyrobów daje na ogół dobre wyniki. Przemysły bawełniany i wełniany zmuszone były jednak w omawianym miesiącu, na skutek braku odpowiedniego surowca, zmniejszyć produkcję najwyższych gatunków tkanin. Natomiast przemysły dziewiarski i jedwabniczo-galanteryjny poprawiły znacznie jakość swych wyrobów, w szczególności jeśli chodzi o wyroby bielizniane i pończochy. W przemyśle jedwabniczo-galanteryjnym zaznaczył się poza tym wzrost wydajności produkcji krosien z 1,6 m bież. na/godz. w grudniu do 1,7 m w styczniu.

Stan zatrudnienia w przemyśle włókienniczym był w styczniu na ogół dostateczny, z wyjątkiem branży bawełnianej, która wciąż jeszcze odczuwała brak przędzalników i tkaczy.

Akcja szkolenia i uzupełniania kwalifikacji pracowników przemysłu włókienniczego była nadal prowadzona systematycznie.

11. Przemysł papierniczy. W miesiącu styczniu przemysł papierniczy posiadał 94 czynne zakłady wytwórcze i przetwórcze. Liczba ta, w stosunku do poprzedniego miesiąca, wzrosła

o 1, gdyż fabryka „Malta“ rozpoczęła w styczniu produkcję na jednej maszynie.

Produkcja wytwórcza wykazuje w omawianym miesiącu znaczny wzrost w porównaniu z grudniem 1947 r. i to zarówno, jeśli chodzi o liczby bezwzględne, jak i procent wykonania planu. Jedynie produkcja papierowa, choć wzrosła w liczbach bezwzględnych, w procentach wykonania planu spadła z 113,5% na 110,8%.

Co do produkcji przetwórczej brak jest odnośnych danych styczniowych, które podamy w następnym sprawozdaniu.

Tabela 12

Produkcja przemysłu papierniczego
(dział wytwórczy) w tonach

Wyszczególnienie	grudzień 1947 r.		styczeń 1948 r.	
	Ilość wyprodukowana	% wykonania planu	Ilość wyprodukowana	% wykonania planu
Miazga drzewna	7 690	99,0	8 965	105,9
Celuloza natronowa	2 551	110,1	3 186	118,7
„ sulfitowa	5 521	118,3	6 696	123,2
Papier	19 018	113,5	20 711	110,8
Tektura	2 256	101,6	2 620	105,6

Plan zaopatrzenia na miesiąc styczeń został wykonany w przemyśle papierniczym w 119%. M. in. zakupiono i otrzymano w styczniu 90.000 m przestrzennych drewna, 3.596 ton makulatury, 13.798 ton celulozy, 4.859 m² sit, 1.127 ton szmat i 23.149 kg filców. Remanent drewna na dzień 31 stycznia wyniósł 240.344 m przestrzennych

Przemysł skórzaný. Według stanu na dzień 1 stycznia 1948 r. zatrudnionych było w przemyśle skórzanym 17.478 pracowników, w tym umysłowych 2.147 (12,28%).

Plan ilościowy produkcji w styczniu był, w porównaniu z poprzednim miesiącem, znacznie wyższy; w produkcji garbarskiej zwiększony został o 45%, a w produkcji obuwia o 13%. Wykonana produkcja garbarska wykazuje w porównaniu z grudniem 1947 r. wzrost o 9%. W szczególności zwiększono produkcję skór podeszwowych, wierzchnich i technicznych. W produkcji obuwia, pasów pędnych i artykułów technicznych oraz w produkcji futrzarskiej nastąpił niewielki spadek.

Spadek w ilości wyprodukowanego obuwia tłumaczy się dążeniem do podniesienia jakości przez zmiany techniczne w produkcji oraz staranne wykańczanie.

Spadek w produkcji futrzarskiej wywołany został przez niedobór skór surowych (zbyt łagodna zima).

Tabela 13

Produkcja przemysłu skórzanego w styczniu 1948 r.

A r t y k u ł	Waga lub miara	Grudzień 1947 r.	Styczeń 1948 r.	
		Ilość wykonana	Ilość wykonana	% wyko- nania planu
Produkcja garbarska				
ogółem	ton	1 935	2 111	103,9
w tym:				
Skóry podeszwowe	„	423	514	114,2
Pasowe roślinne	„	39	31	78
„ chromowe	„	—	117	108,7
Blankowe	„	6	8	79,1
Juchtowe	„	70	74	92,3
Techniczne	„	29	40	110,2
Wierzchnie	„	109	117	108,7
Pasy pędne	„	37	32	—
Prod. obuwia ogółem	tys. par	612	592	102,4
w tym:				
Obuwie skórzane	„ „	—	328	95,7
„ inne	„ „	—	264	110,8
Produkcja futrzarska				
Skóry królicze	tys. szt	8	8	13,5
„ baranie i jagnięce	„ „	34	26	70
„ różne	„ „	—	3,2	48,8

Zakup skór surowych na rynku krajowym wyniósł w styczniu, według obliczeń prowizorycznych, 1.335 t wagi zielonej (1.135 t wagi solonej), tj. 122% ilości planowanej.

Import skór surowych w styczniu wyniósł 1.934 t wagi zielonej (1.372 t wagi solonej), tj. 73% ilości planowanej.

Garbarnie otrzymały 2.092 t wagi solonej skór surowych, czyli 75% zapotrzebowania. Plan namoku został wykonany w 91% (1.194 t wagi solonej).

W zakupie reglamentowanym wzrosła ilość sztuk skór cielęcych do 34.500 (w poprzednim miesiącu 22.625 sztuk). Zwyżkę tę tłumaczyć należy początkiem sezonu.

Zakup skór niereglamentowanych (skóry świńskie, futerkowe i do produkcji białoskórnicy) wzrósł w styczniu w porównaniu do poprzedniego miesiąca z 97,5 mil. do 116 mil. zł.

13. Państwowy przemysł fermentacyjny wyprodukował w styczniu 1948 r. ogółem 2.727 ton oraz 96.855 hl artykułów spożywczych o wartości łącznej 6,2 mil. zł. przedwojennych, według cen podstawowych z 1937 r. W porównaniu z miesiącem ubiegłym produkcja styczniowa wzrosła o 7.356 hl. Ogólny plan produkcji wykonany został w 107,7%, przy czym odnośnie piwa w 107,7%, słodu w 81,3%, wina w 151% oraz octu w 125,2%. Niewykonanie planu na odcinku produkcji słodu spowodowane zostało nieregularnymi dostawami jęczmienia,

w wyniku czego w niektórych słodowniach powstały postoje. Znaczny wzrost produkcji wina nastąpił dzięki przejściu w przemyśle winiarskim na produkcję o długim okresie fermentowania; wrześniowe i październikowe nastawy moszczów poddane zostały przeróbce na wino dopiero w miesiącu styczniu 1948 r.

Poniższa tabela obrazuje produkcję ważniejszych artykułów przemysłu fermentacyjnego w miesiącu styczniu 1948 r.

Tabela 14

Produkcja ważniejszych artykułów państwowego przemysłu fermentacyjnego za styczeń 1948 r.

Wyszczególnienie	Jednostka miary	Ilość w tys.	Wartość w tys. zł. przedwojennych wg cen podst.	% wykonania planu
Piwo	l	8 750	4 380	107,7
Słód	kg	2 727	791	81,3
Wino	l	231	741	151,0
Ocet	l	705	317	125,2

W miesiącu sprawozdawczym przemysł fermentacyjny zatrudniał ogółem 8.200 pracowników, w tym 6.302 fizycznych i 1.898 umysłowych.

14. Państwowy przemysł konserwowy wyprodukował w miesiącu sprawozdawczym ogółem 2.291 ton artykułów spożywczych wobec 5.290 ton w miesiącu ubiegłym. Poważne zmniejszenie produkcji spowodowane zostało zakończeniem właściwej kampanii w branży owocowo-warzywnej, w wyniku czego główne asortymenty, jak kapusta kiszona (ca 1.300 ton przeciętna produkcja miesięczna w sezonie) oraz owoce i warzywa suszone (ca 100 ton przeciętna produkcja miesięczna w sezonie), były w miesiącu sprawozdawczym niezupełnie lub w bardzo minimalnej ilości produkowane. Zmniejszenie produkcji w branży rybnej nastąpiło z powodu braku dostaw śledzi. Ponadto ograniczono celowo fabrykację konserw rybnych, ponieważ fabryki gdyńskie posiadają znaczne zapasy tych asortymentów. Ogólny plan produkcji w miesiącu styczniu wykonany został w 98%.

Udział w produkcji poszczególnych branż przedstawiał się następująco:

1. branża mięsna — 1.791,6 ton
2. branża owocowo-warz. — 453,7 ton
3. branża rybna — 46,1 ton

W miesiącu sprawozdawczym było zatrudnionych w zakładach państwowego przemysłu konserwowego ogółem 4.857 pracowników, w tym 4.098 fizycznych oraz 759 umysłowych.

Tabela 15

Produkcja ważniejszych artykułów państwowego przemysłu konserwowego w styczniu 1948 r.

Rodzaj artykułu	Produkcja w tonach
Branża mięsna	
Tłuszcz świeży	110
Tłuszcz topiony	63
Drób bity	18
Wędliny	138
Bekony	340
Wyroby peklowane	40
Konserwy mięsne	484
Mięso wieprzowe	665
Branża owocowo-warzywna	
Marmelada	309
Kapusta i ogórki kiszone	30
Konfitury i dżemy	17
Musztarda	34
Soki słodzone	66
Branża rybna	
Konserwy rybne	45
Ryby wędzone	0,6

15. Państwowy przemysł spożywczy wyprodukował w styczniu 1948 r. ogółem 15.803 ton oraz 11.700 litrów artykułów spożywczych, przedstawiających łącznie wartość 20,7 mil. zł. przedwojennych, według cen podstawowych z 1937 r.

Tabela 16

Produkcja przemysłu spożywczego w styczniu 1948 r.

Zjednoczenie	Produkcja w tonach	% wykonania planu
Cukiernicze	1 948	139,3
Drożdżowe	426	90,1
Olejarskie	9 359	126,6
Surog. Kawy i Nam. Spożyc.	1 792	118,5
Ziemniaczane	2 278	156,8
Razem:	15 803	144,0

Plan produkcji w miesiącu sprawozdawczym nie został wykonany jedynie przez Zjednoczenie Przemysłu Drożdżowego, ze względu na znaczne remanenty, pozostałe ze wzmożonej produkcji w miesiącu grudniu 1947 r. oraz z powodu znacznego zmniejszenia się zapotrzebowania rynkowego po okresie świątecznym. Inne Zjednoczenia wykonały styczniowy plan produkcji z poważną nadwyżką, jak np. Zjednoczenie Przemysłu Ziemniaczanego oraz Zjednoczenie Przemysłu Cukierniczego.

W przemyśle surogatów kawy zakończono kampanię suszenia korzenia cykorii, zaś w przemyśle ziemniaczanym uruchomiono dekstry-

niarnię w fabryce Luboń koło Poznania oraz produkcję klejów dekstrynowych przy fabryce Luboń—Wronki w pow. szamotulskim.

W okresie sprawozdawczym przemysł spożywczy zatrudniał ogółem 13.981 pracowników, w tym 11.454 fizycznych oraz 2.527 umysłowych.

16. Rolnictwo. Styczeń jest dla rolnictwa miesiącem martwym. Rolnicy poświęcają ten okres głównie na wykańczanie omlotów oraz przygotowanie i naprawianie narzędzi do wiosennych prac polnych. Brak mrozów i częste deszcze utrudniały niekiedy przeprowadzanie młocki. Łagodna b. zima umożliwiła kontynuowanie prac polnych, w niektórych rejonach, szczególnie na Ziemiach Odzyskanych, gdzie prowadzono dalsze zaorywanie odłogów.

Stan zasiewów przedstawiał się w okresie sprawozdawczym pomyślnie. Brak pokrywy śnieżnej nie zaszkodził oziminom, gdyż równocześnie nie było silniejszych mrozów.

Wyjątkowo wysoka jak na okres zimowy temperatura utrudniała przechowywanie w kopcach ziemniaków i warzyw oraz wysadków warzywnych.

Na odcinku hodowlanym sytuacja uległa dalszej poprawie. Występujący na większą skalę w poprzednich miesiącach brak pasz został częściowo wyrównany dzięki silniejszej interwencji Związku Samopomocy Chłopskiej oraz Zw. Gosp. „Społem”. Równocześnie akcja premiowania otrębami dostaw mleka do mleczarni spółdzielczych, prowadzona przez Fundusz Aprowizacyjny, dostarczyła pewnych ilości pasz treściwych. Dzięki tym akcjom nastąpiło na rynkach zbytu bydła pewne uspokojenie. Według sprawozdań Oddziałów Funduszu Aprowizacyjnego podaż rogacizny w styczniu br. znacznie zmniejszyła się w porównaniu do miesięcy ubiegłych. Niepomyślnym objawem dalszego rozwoju hodowli bydła jest masowy ubój cieląt. Brak dostatecznej ilości słomy na ściółkę, odbija się niekorzystnie na stanie zdrowotnym inwentarza oraz powoduje znaczne zmniejszenie się obornika.

Dzięki akcji premiowania F. A. mleczność krów podniosła się; powszechnie zaznacza się zwiększenie dostaw mleka do mleczarni.

Dzięki uruchomieniu produkcji bekonów przez niektóre fabryki przetworów mięsnych, nastąpiła pewna poprawa w zbycie trzody chlewnej. Planowany na rok bieżący eksport artykułów mięsnych i bekonów jeszcze bardziej poprawi sytuację hodowli trzody chlewnej. Zwiększy

szyła się znacznie ilość prosiąt, co jest objawem korzystnym dla rozwoju hodowli świń.

Państwowa służba weterynaryjna przystąpiła do energicznego zwalczania różnych chorób zakaźnych u zwierząt. Uruchomiono 96 państwowych lecznic dla zwierząt. 10 przychodni oraz 36 lecznic samorządowych i Związku Samopomocy Chłopskiej. Odnośnie zakłady przemysłowe wyprodukowały w ciągu r. ub. 21 tys. 1 surowicy przeciwwścieczkowej, 2,5 tys. 1 surowicy przeciw pomorowi świń i 500 l szczepionki przeciw pomorowi kur, jak również szereg innych potrzebnych biopreparatów. Równocześnie Państwo zakupiło zagranicą znaczne ilości surowca i sprzętu weterynaryjnego za ca 100 mil. zł. Import powyższych artykułów został w 50% już zrealizowany. W miesiącu sprawozdawczym nadszedł w ramach dostaw UNRRA transport sprzętu naukowo-laboratoryjnego ze specjalnym przeznaczeniem dla wyższych uczelni i Zakładów Doświadczalnych Rolniczych. Ponadto transport ten obejmuje znaczne ilości chemikalii i środki weterynaryjno-lecznicze.

W związku ze zbliżającą się wiosenną akcją siewną daje się zauważyć większe zapotrzebowanie na nasiona selekcyjne. W roku ub. uprawa zbóż selekcyjnych objęła 22 tysiące ha zbóż ozimych, 16 tys. zbóż jarych, 7.000 ha ziemniaków, 2500 ha buraków cukrowych, 500 ha buraków pastewnych, oraz 2000 ha strączkowych. W roku 1948 planuje się podwojenie dotychczasowego obszaru upraw zbóż selekcyjnych.

Na wiosenną akcję siewną Ministerstwo Skarbu uruchomiło kredyty w wysokości 1,5 mld zł. Kredyty te przeznaczone są na zakup zbóż siewnych i nawozów sztucznych.

Akcja zaopatrzenia rolnictwa w nawozy sztuczne jest w pełnym biegu. Do najdalszych zakątków Polski docierają transporty kolejowe nawozów, które następnie są rozprowadzane wśród rolników przez terenowe placówki spółdzielcze. Dogodne warunki zakupu oraz akcja kredytowania umożliwia wszystkim rolnikom nabycie nawozów. Należy zaznaczyć, że w niektórych rejonach zaopatrzenie rolników w nawozy sztuczne poważnie wzrosło.

17. Lasy. Według planu produkcji surowców drzewnych na rok gospodarczy 1947/48, obejmujący okres od 1.X.1947 r. do 30.IX.1948 r. preliminuje się uzyskanie 10 mil. m³ grubizny, w tym: 7,5 mil. m³ grubizny użytkowej i 2,5 mil. m³ grubizny opałowej. Ponadto plan przewiduje uzyskanie 80 tys. m³ karpiny przemys-

słowej dla produkcji kalafonii i terpentyny. Lasy na Ziemiach Odzyskanych mają dostarczyć 54% preliminowanej produkcji (5,4 mil. m³). Należy zaznaczyć, że przede wszystkim nastąpi wyręb drzewostanów, zaatakowanych przez korniki lub uszkodzonych przez pożary. Tego rodzaju drzewostany mają dostarczyć około 20% preliminowanej produkcji surowca.

W I kwartale roku gospodarczego 1947/48 tj. w czasie od 1.X. do 31.XII.1947 r. plan produkcji wykonany został tylko w 56% na skutek złych warunków atmosferycznych dla wywozu drewna z lasów. W związku z lekką i często dżdżystą zimą drogi leśne rozmkły tak dalece, że wywóz drewna z lasu był wielokrotnie wstrzymywany, a na niektórych terenach zupełnie zahamowany.

W kwartalnym okresie sprawozdawczym czynnych było 366 tartaków o 655 trakach. W tym samym czasie 118 tartaków poddanych zostało remontowi. Mimo wielkich trudności, spowodowanych brakiem dostatecznej ilości części zapasowych i artykułów technicznych, szczególnie pił, tartaki wykonały kwartalny plan produkcji tarcicy w 132%, dostarczając 339.466 m³ tarcicy.

Kownieź ze znaczną nadwyżką wykonały kwartalny plan produkcji fabryki sklejek (126%), fabryki oklein (169%) oraz fabryki płyt pilśniowych (114%). Ogółem wyprodukowano w omawianym czasie: 3.787 m³ sklejek, 1.325.000 m² oklein i 230.000 m² płyt pilśniowych. Ponadto zakłady przemysłowe wyprodukowały 3.512 kompletów skrzynkowych, 27.186 sztuk beczek, 1.407 t wełny drzewnej oraz 26 tys. par kopyt i prawideł.

W okresie sprawozdawczym zanotowano poważne osiągnięcia również w zakresie chemicznej przeróbki drewna.

W czasie od 1.X. do 31.XII.47 r. przeprowadzono intensywną zbiórkę nasion drzew liściastych i iglastych. Urodzaj jodły, buka i dęba był zadawalający. Natomiast urodzaj szyszek sosny wypadł gorzej. Według prowizorycznych obliczeń zebrano około 1.072 t nasion.

18. Rybołówstwo. — W styczniu br. połowy morskie na Bałtyku dały ogółem 3.668 ton ryb, czyli o 594 t więcej, niż w grudniu. Wartość połowów styczniowych wyniosła 119 mil. zł.

Przywóz ryb z zagranicy stanowił zaledwie czwartą część importu grudniowego i ograniczył się do 3.189 t śledzi norweskich. Wywóz ryb morskich wzrósł w porównaniu z grudniem o przeszło 100%.

Ogólny stan taboru polskiego rybołówstwa bałtyckiego obejmował w styczniu 251 kutrów, 350 łodzi motorowych oraz 1.464 łodzi wiosłowych.

Szczególnym zainteresowaniem cieszy się rybołówstwo na terenie jezior mazurskich. Czynione są przygotowania dla wybudowania odpowiedniej ilości chłodni, wędzarni i magazynów, dzięki którym wzrośnie wydajność rybołówstwa. Z uzyskanych kredytów zostaną wybudowane dwa duże magazyny eksportowe dla ryb żywych w Olsztynie i Giżycku, oraz mniejsze magazyny w innych miejscowościach.

19. Komunikacja. Polskie Koleje Państwowe w ruchu towarowym wykazały załadunek w styczniu br. 469.589 wagonów, wykonując plan w 107%, osiągając jednocześnie dość poważny wzrost wpływów z przewozu w porównaniu z wpływami grudniowymi, wyrażający się 138%. Na podkreślenie zasługuje duży sukces osiągnięty przez polskie kolejnictwo w załadunku: w styczniu 1938 r. — 320.000 wagonów, w styczniu 1946 r. — 208.000, w styczniu 1947 r. — 324.000, w styczniu 1948 r. — 469.589 wagonów, co jest godne uwagi tym bardziej, że komunikacja w Polsce ucierpiała bardzo poważnie w czasie wojny.

Ruch pasażerski notuje spadek we wszystkich niemal pozycjach. Należy to przypisać zmniejszonemu natężeniu ruchu po okresie świątecznym i normalnym ograniczeniom tego ruchu w szczytowym miesiącu zimy, jakim jest styczeń.

Tabela 17

Ruch kolejowy towarowy i pasażerski

Wyszczególnienie	grudzień 1947 r.	styczeń 1948 r.
A. Ruch towarowy:		
Ilość wagonów czynnych	131 170	117 793
Załadowano wagonów	452 765	469 589
Tono-kilometry w tys.	4 622 938	4 637 934
Wpływy z przewozu towarów w mil. zł	2 190	3 033
B. Ruch pasażerski.		
Ilość przewiezionych pasażerów w tys.	30 818	27 938
Wpływy z biletów i bagażu w mil. zł	1 939	1 918

Państwowa Komunikacja Samochodowa wykazuje spadek prawie wszystkich pozycji, co jest zrozumiałe z uwagi na okres zimowy.

Wpływy z przewozu towarów zmalały o 14%. Ilość linii spadła o 12, wskutek czego długość przebytej drogi zmniejszyła się o 1.794 km.

Tabela 18
Państwowa Komunikacja Samochodowa

Wyszczególnienie	Grudzień 1947 r.	Styczeń 1948 r.
Ilość linii	293	281
Długość linii (w km)	22 177	21 383
Ilość samochodów	2 105	2 156
Przewieziono pasaż. (w tys.)	1 291	1 406
Pasażero kilometry (w tys.)	40 346	39 342
Tonno-kilometry (tys.)	407	389
Wpływ z przewozu towa- rów (w tys. zł.)	7 808	6 773
Wpływ z przewozu osób (tys. zł.)	161 415	158 247

Komunikacja lotnicza wykazała w styczniu br. spadek wszystkich pozycji. Ilość wykonanych lotów spadła z 382 do 379. W związku z tym przebyto o 6.372 km mniej niż w grudniu ub r. Pozostaje to oczywiście w związku z warunkami atmosferycznymi.

Pozycja przewiezionych pasażerów wykazuje spadek z 2.800 w grudniu 1947 r. na 2.385 w styczniu br.

Tabela 19 Polskie Linie Lotnicze „Lot”

Wyszczególnienie	Grudzień 1947 r.	Styczeń 1948 r.
Długość linii (w km)	7 352	7 352
Ilość lotów wykonanych	382	379
Przebyta droga (w km)	126 500	120 128
Przewieziono pasażerów	2 800	2 385
„ towarów (kg)	26 424	20 563
„ poczty (kg)	8 743	4 567
„ bagażu (kg)	18 597	11 660

20. Handel a) Handel Państwowy. Obroty P.C.H. osiągnęły w styczniu br. 4.348,9 mil. zł, z wyłączeniem obrotów Powszechnych Domów Towarowych, które z dniem 1 stycznia br. stały się przedsiębiorstwem państwowym samodzielnym.

Poniższa tabela przedstawia udział poszczególnych Central w ogólnych obrotach P.C.H. za styczeń br.

Tabela 20
Obroty P.C.H. w styczniu 1948 r. (dane prowizoryczne)

Nazwa Centrali branżowej	Obrotu w mil. zł
Centralne Biuro Hurtowni Spożywczo-Przemysłowych	2 340,1
Centralne Biuro Zakupów i Sprzedaży Produktów Rolnych	1 067,0
Oddział Morski	37,2
Centralne Biuro Sprzedaży Wurobów Cukierniczych	454,0
„ „ „ „ Drożdży	145,6
„ „ „ „ Surogat Kawy i Nam. Spoż.	190,5
„ „ „ „ Przetworów Ziemiannych	81,0
„ „ „ „ Olejów Roślinnych	49,7
„ „ „ „ Win i Octu	19,8
R a z e m	4 384,9

Największy udział w ogólnych obrotach P.C.H. w miesiącu sprawozdawczym przypadł na hurtownie spożywczo-przemysłowe (53,3%) i hurtownie produktów rolnych (24,3%).

Główne asortymenty towarowe w styczniowych obrotach hurtowni spożywczo-przemysłowych przedstawione są w poniższym zestawieniu.

Obroty hurtowni spożywczo-przemysłowych
w styczniu 1948 r. według grup towarowych
(dane prowizoryczne)

Grupa towarów	Obroty w mil. zł
Cukier	984,8
Wyroby monopolowe	89,0
Artykuły spożywcze	857,0
„ włókiennicze	65,3
„ żelazne	34,0
„ papiernicze	26,0
„ chemiczne	125,0
Ziemiopłody	140,0

Należy zaznaczyć, że zakres działania Państwowej Centrali Handlowej uległ w ostatnich miesiącach zasadniczej zmianie. Z hurtownika uniwersalnego przekształciło się P.C.H. w hurtownika artykułów spożywczych i monopolowych oraz w centralę skupu i zbytu artykułów rolnych. Podczas gdy w miesiącach maj i czerwiec 1947 r. artykuły spożywcze i monopolowe stanowiły tylko ca 40% ogólnych obrotów P.C.H. to w miesiącu styczniu 1948 r. już ca 90%.

Powszechnie Domy Towarowe. Obroty Powszechnych Domów Towarowych wyniosły w styczniu br. 956,5 mil. zł wobec planowanych 931,2 mil. zł. W miesiącu sprawozdawczym największe obroty wykazał Oddział Warszawy — 73,5 mil. zł.

W styczniu br. otwarto 6 nowych placówek P.D.T., wśród których największe znaczenie ma Dom Towarowy w ośrodku przemysłowym — Łodzi. Łódzki Dom Towarowy wyposażony został w najnowsze urządzenia i magazyny. Nowootwarta placówka P.D.T. w Łodzi ma spełniać rolę regulatora cen na rynku łódzkim.

W bieżącym roku mają być zorganizowane nowe 42 jednostki P.D.T., co łącznie z już istniejącymi stanowić będzie 99 tego rodzaju placówek handlowych.

b) **Handel Spółdzielczy.** Wobec braku danych za miesiąc styczeń br. podajemy sprawozdanie z akcji „Społem” za 1947 r. Obroty Związku Gospodarczego Spółdzielni „Społem” w grudniu 1947 r. wzrosły o 15,7% w porównaniu do ubiegłego miesiąca i osiągnęły sumę 19.671 mil. zł. Obroty za cały rok 1947 wy-

niosły 161.432 mil. zł, tj. 119,2% obrotów prelimitowanych.

Tabela 21

Obroty „Społem” w mil. zł.

Wydział	Listopad 1947 r.		Grudzień 1947 r.	
	zewnątrz.	wewnątrz.	zewnątrz.	wewnątrz.
Spożywczy . .	13 272	7 489	15 690	7 324
Rolniczy . . .	1 578	1 025	1 167	1 293
Przemysł-Rolny	295	143	511	334
Mleczno-Jajcz. .	744	276	1 057	834
Handlu Zagran.	17	2 713	569	231
Produkcji . . .	185	455	171	420
Zboż.-Młynarski	874	542	475	511
Gł. Dz. Transp.	30	160	31	211
Ogółem . . .	16 995	12 803	19 671	11 158

Na uwagę zasługuje wzrost obrotów Wydziału Handlu Zagranicznego z 17 mil. zł w listopadzie do 569 mil. zł w grudniu.

Obroty w grudniu dokonane zostały w 72,4% z sektorem uspołecznionym, tj. ze spółdzielniami (60,9%) i instytucjami publicznymi (11,5%) oraz w 23,3% z sektorem prywatnym.

Poniższa tabela obejmuje zestawienie obrotów za 1947 r. w porównaniu z rokiem ubiegłym.

Tabela 22

Obroty „Społem” w mil. zł

Wydział	Rok 1946		Rok 1947	
	zewnątrz.	wewnątrz.	zewnątrz.	wewnątrz.
Spożywczy . .	55 327	37 405	131 604	84 824
Rolniczy . . .	6 587	6 515	14 433	15 502
Przemysł-Rolny	84	82	2 098	1 140
Mleczno-Jajcz. .	2 234	1 590	6 191	5 129
Handlu Zagran.	71	352	720	7 591
Produkcji . . .	503	1 407	1 250	3 539
Zboż.-Młynarski	837	1 136	4 697	3 051
Gł. Dz. Transp.	109	676	439	1 513
Ogółem . . .	65 752	49 063	161 432	122 289

*) łącznie z importem na zlecenie państwa.

W ujęciu rocznym podział obrotów Wydziału Spożywczego na grupy towarowe ilustruje tabela Nr. 23.

Tabela 23

Obroty Wydziału Spożywczego wg grup towarowych

	K w a r t a ł		
	I	IV	Cały r 1947
Art. wolnor. i kom. rc. . .	40,3%	39,4%	41,3%
„ regl. i UNRRA . . .	11,2%	4,9%	7,5%
Monopole	48,5%	55,7%	51,2%

Udział procentowy „Społem” w zaopatrzeniu rynku w wyroby monopolowe w roku 1947 był następujący:

P.M.Z.	— 80%	ogólnej produkcji
P.M.Sol.	— 82%	
P.M.T.	— 90%	
P.M.S.	— 65%	

W grupie towarów wolnorynkowych i komercyjnych, rozprowadzanych przez „Społem” najważniejszą pozycję stanowi cukier, węgiel i koks mat włókiennicze, papier, inne artykuły przemysłowe dostarczone wsi oraz jaja i przetwory mleczarskie. Cukru rozprowadzono 74.414 ton, węgla i koksu 1.176.000 ton, art. włókienniczych wartości 8.752 mil. zł.

Na odcinku artykułów przemysłowych rozprowadzone były towary w ramach akcji „Przemysł dla wsi” oraz w ramach obrotów wolnorynkowych. Rozprowadzane towary pochodziły głównie z przemysłu państwowego, następnie z produkcji spółdzielczej i z importu oraz w 8% w stosunku do całości z przemysłu prywatnego. Dzięki akcji „Przemysł dla wsi” uporządkowano rynek na odcinku obrotów artykułami przemysłowymi, tzn. osiągnięto stabilizację cen oraz przybliżoną równomierność nasycenia towarami terenu wiejskiego.

Na wolnym rynku zakupiono 169.717 ton zbóż, w tym 46.799 ton w ramach akcji interwencyjnej dla Funduszu Aprowizacyjnego, oraz 254.050 ton ziemniaków.

W dziale nasion zakupiono ogółem 11.879 ton wartości 501.542 tys. zł. Dzięki polityce zakupów wprost od producenta rolnik mógł otrzymać bezpośrednio najwyższą cenę. Ca 51% zakupionych nasion sprzedano spółdzielniom, 49% państwu.

Związek „Społem” w omawianym okresie dysponował 145 punktami skupu lnu i konopi oraz 5 bazami uszlachetniania zakupionego surowca. Zakupiono:

włókna	— 1.762,0 ton
słomy	— 2.162,0 ton
włosa	— 2,6 ton

Zakontraktowano 12,9 ha nasion oleistych. Z tytułu umów kontraktowych oraz na wolnych rynkach zakupiono dla przemysłu państwowego:

5.048,0 t nasion oleistych
1.001,0 t makuchu
5,3 t oleju.

Na odcinku owocowo-warzywniczym Związek dokonał obrotu na sumę 66,5 mil. zł, współ-

pracując ściśle ze spółdzielniami przetwórczymi Związku Samopomoc Chłopska, oraz ze Zjednoczeniami Państwowymi.

W roku 1947 rozprowadzono 38.777 koni, pochodzących z importu oraz dostarczono Państwowym Nieruchomościom Ziemi 1.825 szt. bydła chudego na wypas letni. Ogółem zakupiono 5,323 szt. bydła i koni. W dziale przetw. mleczarskich dostarczono:

masła	— 3.537 t
sera	— 1.078 t
twarogu	— 702 t
kazeiny	— 234 t

Na zlecenie władz aprowizacyjnych rozprowadzono po cenach sztywnych 3.872 tony masła duńskiego. Zakupiono 162.653.439 szt. jaj. Plan zakupu przekroczono o 17%. Z ogólnej produkcji jaj w Polsce szacowanej na 1.200 mil. w dystrybucji „Społem” znalazło się ponad 13% jaj. Eksportowano ogółem 35 mil. jaj do Anglii i Szwajcarii oraz 2 próbne wagony do Szwecji.

Związek „Społem” eksportował różnych towarów na sumę 612.220 tys. zł. Głównymi artykułami eksportu były: ziemniaki, kapusta, cebula, szczerbina, zioła, żołądki świńskie, wiklina, łosoś.

Import osiągnął sumę 3.336.371 tys. zł. Na zlecenie państwa Wydział Handlu Zagranicznego „Społem” importował zboże, konie, bydło, margarynę, na ogólną sumę 4.263.019 tys. zł.

c) Fundusz Apropowizacyjny.

W okresie sprawozdawczym podaż trzody chlewnej uległa dalszemu wzrostowi, co należy tłumaczyć tym, że hodowla świń w Polsce stale i systematycznie rozwija się. Podaż bydła rogatego utrzymywała się na niskim poziomie. Dostateczna podaż świń na rynku umożliwiła zrealizowanie planu zakupów mięsa i tłuszczów prawie w 100% (zaplanowano 9.150 zakupiono 9.073 t).

Zakupy mięsa i przetworów mięsnych, dokonane przez Fundusz Apropowizacyjny w styczniu b.r. przedstawiały się następująco:

Rodzaje mięsa i przetworów mięsnych	Zakupione ilo- ści w tonach
Mięso wieprzowe	3240,6
Mięso wołowe	383,5
Konserwy	290,8
Słonina	114,6
Boczek	11,3
Sadło	8,6
Razem:	9.049,4

Ponadto w ramach akcji kontraktowej dostarczono Funduszowi 20 t. Z zakupionego w styczniu br. mięsa rozdysponowano m.in. na cele zaopatrzenia reglamentowanego ludności 7.298 t.

Zakup mleka dla Funduszu Apropowizacyjnego w grudniu 1947 r. wyniósł 3,9 mil. litrów, co stanowi 74% preliminarzanego zakupu. Należy zaznaczyć, że dzięki wprowadzeniu premii w postaci pasz treściwych, głównie otrąb, dostawy mleka dla Funduszu Apropowizacyjnego na zaopatrzenie reglamentowane ludności oraz dla spółdzielni na potrzeby wolnego rynku poważnie wzrosły.

Rynek zbożowy w styczniu br. cechowało wybitne zmniejszenie się podaży zbóż, ponieważ znaczna część gospodarstw drobno-i średniorolnych sprzedała swe nadwyżki zbożowe w miesiącach ubiegłych, zaś gospodarstwa większe, dysponując tymi nadwyżkami, zwykle są trzymać zapasy zbóż do okresu przednówkowego w przewidywaniu wyższych cen. Wskutek tego, plan zakupu zbóż został zrealizowany tylko w 72%. Ogółem Fundusz Apropowizacyjny zakupił w styczniu br. 46.980 t zbóż, wobec planowanej ilości 65.000 t.

Niżej podana tabela przedstawia stan zakupów zbóż dokonanych w okresie sprawozdawczym przez Oddziały Funduszu Apropowizacyjnego.

Tabela 24

**Zakupy zbóż dokonane w styczniu 1948 r.
przez Oddziały Funduszu Apropowizacyjnego**

Oddziały F. A.	Ilość zaplanowana w tonach	Ilość zakupiona w tonach
Poznań	19 300	15 948
Toruń	14 200	6 294
Szczecin	6 750	4 050
Wrocław	6 650	3 924
Lublin	3 600	3 730
Gdynia	2 100	2 304
Łódź	2 100	2 282
Kraków	2 100	2 036
Bytom	2 500	1 995
Warszawa	1 250	1 809
Kielce	2 000	1 157
Olsztyn	400	558
Rzeszów	1 300	526
Białystok	750	367
Razem:	65 000	46 980

Na ogólną liczbę 46.980 t zakupionych zbóż składają się następujące rodzaje zbóż i przetworów zbożowych:

żyto	— 22.741 ton
mąka żytnia	— 138 „

pszenica	—	7.318 ton
mąka pszenna	—	32 „
jęczmień	—	7.429 „
kasza jęczmienna	—	29 „
owies	—	5.832 „
inne	—	3.461 „

Akcję skupu zbóż przeprowadzał Fundusz Aprowizacyjny za pośrednictwem placówek handlowych sektora państwowego, spółdzielczego i prywatnego. Największe dostawy zbóż dla Funduszu Aprowizacyjnego wykonał sektor spółdzielczy — 65%, zaś sektor państwowy — 10% a sektor prywatny — 25%.

Za dostarczone dla Funduszu Aprowizacyjnego zboże rolnik otrzymywał premie, w postaci talonu na kupno artykułów przemysłowych po cenach zniżkowych. W okresie sprawozdawczym, podobnie jak w miesiącach ubiegłych przydzielano w ramach akcji premiowania najbardziej atrakcyjne dla rolników artykuły, a mianowicie: węgiel, skórę, tekstylia oraz pasze treściwe.

W okresie sprawozdawczym Fundusz Aprowizacyjny dostarczył dla przemysłu przetworczego ogółem 10.630 t zbóż oraz przekazał Pełnomocnikowi do spraw składowania zboża na zaopatrzenie reglamentowe i na potrzeby wolnego rynku — 36.350 t zbóż.

d) Handel zagraniczny. Z braku danych za styczeń r.b. podajemy obecnie cyfry, dotyczące obrotów zagranicznych w miesiącu ubiegłym. W grudniu ub. r. obroty towarowe Polski z zagranicą wyniosły około 229 tys. t po stronie przywozu i około 2.268 tys. t po stronie wywozu. W ramach akcji UNRRA importowano 3,9 tys. t towarów.

Przetworów pochodzenia roślinnego przywieziono ponad 22 tys. t, zwierząt — 5.693 szt., produktów mineralnych ca 138 tys. t, tłuszczów i olejów zwierzęcych i roślinnych 126 t. Artykułów chemicznych i farmaceutycznych oraz farb sprowadzono ok. 12 tys. t. Poza tym importowaliśmy większe ilości surowców, m. in. dla przemysłu włókienniczego, skórzanego i chemicznego.

W zakresie maszyn i urządzeń import w grudniu ub. r. przedstawiał się następująco: maszyn, aparatów i sprzętu elektrotechnicznego, sprowadzono ponad 3 tys. t, środków transportowych około 2 tys. t, wag, narzędzi, instrumentów i aparatów precyzyjnych, naukowych i optycznych, maszyn do pisania, instrumentów muzycznych 85 t oraz wyrobów różnych 294 t.

W dziedzinie eksportu najpoważniejszą pozycję stanowiły artykuły przemysłu węglowego, hutniczego i mineralnego, których w omawianym okresie wywieziono łącznie około 2,2 mil. ton. Następnymi co do ilości artykułami wywozu były produkty pochodzenia roślinnego ponad 19 tys ton oraz przetwory spożywcze i tytoń ponad 14 tys. ton. Eksport przetworów chemicznych i farmaceutycznych wyniósł łącznie przeszło 4 tys. ton. Dalszymi artykułami naszego wywozu są: drewno, wyroby koszykarskie i wyroby włókiennicze.

21. Sprawy morskie. — Porty polskie przeładowały w styczniu 1.032.472 t towarów, w czym 825.734 t węgla.

Ogólne obroty Gdyni i Gdańska w miesiącu sprawozdawczym wyniosły 902.251 t, z czego 120.379 t przypada na przywóz i 781.827 t na wywóz.

W styczniu 1948 r. do portu Gdynia—Gdańsk weszły 402 statki o łącznej pojemności 436.211 N.R.T., wyszły natomiast 394 statki o pojemności 420.895 N.R.T. Reprezentowanych było 16 bander.

W końcu stycznia z dworca morskiego „ODRA“ w Świnoujściu wypłynął po raz pierwszy szwedzki statek — prom, podejmując stałą komunikację na linii Odra — Trolleborg. Trasę tę będą obsługiwać 3 promy morskie: „Starke“ mieszczący na swym pokładzie 30 wagonów kolejowych, „August“ — 18 wagonów i „Drotting Victoria“ — 18 wagonów. Wkrótce zostanie oddany do użytku pierwszy polski prom o wyporności 1500 N.R.T. Jest on wyposażony w 2 silniki o mocy 1400 koni mechanicznych.

W styczniu uruchomiony został port węglowy w Darłowie. Pełny rozwój portu darłowskiego oraz całkowite wykorzystanie jego możliwości przeładunkowych węgla, zboża i innych towarów nastąpi dopiero z wiosną, po odmarznięciu mniejszych portów skandynawskich i dokonaniu pogłębienia basenów portowych.

Eksploatacja drogi wodnej Śląsk—Szczecin w br. będzie prowadzona pod kątem maksymalnego wykorzystania wszystkich możliwości istniejącego taboru pływającego na Odrze. Barki czeskie rozpoczną z wiosną prace na Odrze w liczbie kilkudziesięciu sztuk o łącznym tonażu 30 tys. t. Ponieważ będą one wykorzystane przez Czechów przede wszystkim w kierunku ze Szczecina na południe dla przewożenia tranzytowego rudy szwedzkiej do hut czeskich, w drodze będą mogły zabierać węgiel ze Śląska do Szczecina.

Utworzenie przez Ministerstwo Komunikacji dwóch odrębnych przedsiębiorstw: Państwowej Żeglugi na Odrze i na Wiśle usprawni wymienną gospodarkę taborem na obu rzekach. Należyte wykorzystanie drogi wodnej Odry dla przewozu węgla i rudy będzie miało decydujące znaczenie dla wykonania przez port szczeciński nakreślonego planu przeładunków w 1948 r. W związku ze zwiększoną produkcją węgla i koksu przemysł węglowy przeznaczył około 600 mil. zł na inwestycje urządzeń przeładunkowych w Gdańsku, Szczecinie oraz Gdyni.

W końcu stycznia został ukończony wschodni falochron portu gdańskiego o długości 470 mb. Oddano do użytku odbudowane nadbrzeże angielskie w Gdyni, długości 503 mb. Odremontowano w Kołobrzegu elektryczny dźwиг przeładunkowy o nośności 2,5 t do przeładunku węgla z wagonów kolejowych. Wkrótce rozpoczną się roboty na większą skalę w porcie rybackim Helu. Obejmą one remont mola i wybudowanie trzech mostów do wyladunku ryb. We Władysławowie rozpoczęto już prace przy naprawie falochronu.

Należy zaznaczyć, że stocznie, obok remontów, rozwijają poważnie produkcję jednostek nowych — na ogólną ilość spuszczonej na wodę kutrów $\frac{2}{3}$ produkcji stanowią jednostki nowozbudowane.

Projekt scalenia portów Gdańska i Gdyni w jedną administracyjną całość znalazł już wyraz w połączeniu w jednolity aparat dwóch poprzednio osobnych instytucji: Głównego Urzędu Morskiego i Biura Odbudowy Portów.

22. Praca, płace i ceny. a) Praca. Wyjątkowo ciepły styczeń wpłynął dodatnio na kształtowanie się sytuacji na rynku pracy. Roboty budowlane były nadal intensywnie prowadzone zarówno w grudniu jak i w styczniu. Miało to oczywiście doniosłe znaczenie dla rynku pracy, który został poważnie odciążony odnośnie bezrobocia sezonowego.

Ogólny stan rynku pracy w styczniu 1948 r. ilustruje poniższa tabela.

Największy ruch na rynku pracy zaobserwowano na obszarze woj. górnośląskiego, zarówno wśród poszukujących pracy, jak wśród zgłoszonych wolnych miejsc i zapośredniczonych bezrobotnych.

b) Ceny. Ceny żywnościowe na wolnym rynku w styczniu, w porównaniu z grudniem ub. roku, nieco zwyżkowały. Przykładem kształtowania się w styczniu br. cen mogą być notowania cen żywności i kosztów utrzymania przeprowadzone przez Wydział Statystyczny Zarządu Miejskiego w Łodzi. Z czternastu artykułów objętych tą statystyką, osiem artykułów wykazało ceny niezmiennione, dotyczy to takich artykułów, jak chleb żytni biały, mąka pszenna i żytnia, ziemniaki, mięso wołowe i cielęce, kiełbasa wieprzowa i cukier. Ceny 4 artykułów spadły: chleb żytni 30% staniał o 4 zł na kilogramie czyli o 10%, jaja świeże staniały o 16%, mięso wieprzowe o 2%, a słonina świeża o 1%. Dwa artykuły wykazały zwyżkę cen — mleko i masło ośłkowe, co jest związane z normalnym ruchem sezonowym cen tych artykułów.

Miesięczny wskaźnik cen wolnorynkowych w Warszawie obliczony przez Instytut Gospo-

Tabela 25

Ogólny stan rynku pracy na dzień 31. I. 1948 r.

Obród	Zarejestrowano poszukujących pracy		Zgłoszono wolnych miejsc		Zapośredniczono		Pozostało wolnych miejsc	
	mężczyzn	kobiet	mężczyzn	kobiet	mężczyzn	kobiet	mężczyzn	kobiet
Białystok	1 170	465	702	180	479	75	1 011	15
Bydgoszcz	5 507	3 297	2 877	1 383	2 872	1 196	265	207
Gdańsk	7 035	3 258	4 097	1 510	3 183	1 570	762	323
Katowice	25 009	11 245	21 896	6 703	18 232	5 918	6 227	865
Kraków	5 531	2 336	2 922	955	2 485	662	1 751	390
Lublin	1 166	611	562	146	431	90	24	20
Łódź	8 716	6 444	6 181	4 481	5 800	4 143	1 784	1 589
Olsztyn	1 287	457	1 175	417	994	275	489	97
Poznań	7 352	3 951	4 282	1 900	3 774	1 626	1 373	761
Radom	4 748	2 323	2 435	702	2 110	725	206	60
Rzeszów	1 214	287	1 109	145	997	177	357	27
Szczecin	3 126	1 175	3 320	1 153	2 543	855	1 076	391
Warszawa	6 077	3 346	3 704	1 205	2 046	929	236	59
Wrocław	9 926	4 691	7 780	3 496	8 733	3 392	2 504	641
Razem:	87 864	43 836	63 042	24 376	54 679	21 232	18 055	5 445

darstwa Narodowego, przy podstawie kwiecień 1945 = 100 również kształtował się zniżkowo, chociaż ta zniżka jest mniej widoczna niż w Łodzi.

Ogólny wskaźnik cen dla Warszawy spadł ze 154,2 punktów w grudniu 1947 r. do 153,3 w styczniu 1948 r. a więc prawie o jeden punkt, przy czym wskaźnik artykułów żywnościowych i używek zniżkował ze 115,9 do 112,1 a więc prawie o 4 punkty, natomiast wskaźnik artykułów przemysłowych spadł tylko o 1 punkt ze 195,5 do 194,5.

N.B.P. i G.U.S. przestały notować wskaźniki kosztów wyżywienia przy podstawie 15.V. — 9.VI.1945 r. = 100 gdyż, wobec zmienionych warunków rynkowych, wskaźniki te przestały charakteryzować koszty w większych miastach Polski.

Natomiast G.U.S. nadal publikuje przeciętne miesięczne ceny artykułów żywnościowych w niektórych większych miastach, nie wyprowadzając z nich wskaźników, a podając ceny w złotych. Opierając się na tej statystyce poniżej podajemy odnośną tabelę.

Tabela 26 Ceny artykułów żywnościowych w niektórych większych miastach (w złotych)¹⁾

Miejscowość	Czasokres	Chleb żytni	Mąka pszenna 80%	Groch	Ziemiaki	Masło	Wołowina	Wieprzow.	Ślonina	Kiełbasa	Jaja	Mleko	Cukier
		1 kg	1 kg	1 kg	1 kg	1 kg	1 kg	1 kg	1 kg	1 kg	1 szt.	1 l.	1 kg
Warszawa	XII. 47.	40	83	79	11,6	624	193	265	322	319	24	46	180
	I. 48.	38	90	83	11,8	520	197	258	320	303	24	50	180
Łódź	XII. 47.	43	93	80	12,2	715	185	300	385	310	25	44	178
	I. 48.	39	101	85	12,5	528	185	283	326	310	25	45	178
Lublin	XII. 47.	43	80	80	10,0	625	210	290	320	360	20	38	180
	I. 48.	40	70	-	12,0	450	190	300	310	360	19	35	180
Poznań	XII. 47.	35	75	60	9,3	660	170	280	350	360	24	35	180
	I. 48.	35	75	-	9,1	473	170	280	350	360	23	35	180
Katowice	XII. 47.	37	71	-	11,0	750	220	290	360	300	22	43	180
	I. 48.	37	71	73	11,8	600	220	290	360	300	22	45	180
Kraków	XII. 47.	38	119	85	15,5	738	205	285	375	325	21	46	177
	I. 48.	36	114	88	17,5	573	253	225	330	325	18	45	177

¹⁾ Dane Głównego Urzędu Statystycznego.

23. Rynek pieniężny. W sprawozdaniu za miesiąc styczeń 1948 r. przy obliczaniu wskaźników stanu poszczególnych pozycji podanych czy to w tabeli czy w tekście, jako podstawę przyjmujemy grudzień 1947 r.

a) **Dynamika środków pieniężnych.** Tabela Nr 27 podaje stan obiegu środków pieniężnych, na który składa się pieniądź gotówkowy i wkładowy Narodowego Banku

Polskiego oraz pieniądź wkładowy banków operacyjnych K.K.O., P.K.O. i spółdzielni oszczędnościowo-pożyczkowych.

Miesiąc sprawozdawczy charakteryzuje się zupełnie odmienną, niż w miesiącach poprzednich, dynamiką środków płatniczych. W styczniu nastąpiło zmniejszenie się obiegu środków pieniężnych, zarówno emitowanych przez Narodowy Bank Polski, jak i powstałych w instytucjach kredytowych.

Tabela 27 Dynamika środków pieniężnych

1	2	3	4	5	6	7
Stan na ultimo	Bilety bankowe w obiegu	Wskaźnik stanu ult. 1947 r. = 100	Pieniądź żyrowy	Wskaźnik stanu ult. 1947 r. = 100	Pieniądź bankowy	Wskaźnik stanu ult. 1947 r. = 100
Grudzień 1947 r.	91 483	100	35 993	100	61 675	100
Styczeń 1948 r.	90 802	99	34 127	95	58 268	94

Obieg banknotów wynosił na ultimo stycznia 90.802 mil. i zmniejszył się w porównaniu ze stanem na ultimo 1947 r. w cyfrach absołutnych o 681 mil. a w procentach o 1%. Pieniądz wkładowy N.B.P., (rachunki żyrowe), wynosił na ultimo miesiąca sprawozdawczego 34.127 mil. i wykazał spadek nieco mocniejszy, niż pieniądz gotówkowy, gdyż w cyfrach absołutnych zmniejszył się w porównaniu ze stanem na ultimo 1947 roku o 1866 mil., a w procentach o 5%. Zmniejszenie się stanu środków pieniężnych objętych bilansem N.B.P. nastąpiło na skutek większych wpłat z tytułu szeregu operacji krajowych, jak i zagranicznych.

Pieniądz bankowy wynosił na ultimo stycznia 58.268 mil. i w porównaniu ze stanem na ultimo 1947 r. wykazał spadek w cyfrach absołutnych o 3.407 mil., a w procentach o 6%. Jeśli jednak uwzględnimy pokrycie pieniądza bankowego, trzymane w gotówce, czy też na rachunkach żyrowych w N.B.P., to okaże się, że kreowany pieniądz bankowy wzrósł w cyfrach absołutnych o 635 mil., a w procentach o 1% do sumy 51.501 mil.

b) Operacje kredytowe. Stan oraz dynamikę kredytów udzielonych przez banki operacyjne, K.K.O. oraz N.B.P. (kredyty bezpośrednie) w miesiącu grudniu 1947 r. i styczniu 1948 r. przedstawia tabela Nr 28.

Tabela 28 Ogólny stan kredytów udzielonych na finansowanie życia gospodarczego (w mil. zł)

1	2	3	4	5	6	7
Stan na ultimo m-ca 1947/8	Kredyty obrotowe	Wskaźnik stanu ult. 1947 = 100	Kredyty inwestycyjne	Wskaźnik stanu ult. 1947 = 100	Razem	Wskaźnik stanu ult. 1947 = 100
Grudzień 1947 r.	141 259	100	86 459	100	227 718	100
Styczeń 1948 r.	147 586	104	91 177	105	238 763	105

Ogólny stan kredytów wzrósł w miesiącu sprawozdawczym w stosunku do stanu na ultimo 1947 r. o 11.045 mil. do sumy 238.763 mil. Procentowy wzrost w omawianym okresie wynosił przy podstawie ultimo 1947 r. — 5%.

Jeśli chodzi o dynamikę poszczególnych rodzajów kredytów, to obserwujemy prawie rów-

nomierny wzrost kredytów obrotowych i inwestycyjnych. Kredyty obrotowe wzrosły w miesiącu sprawozdawczym w cyfrach absołutnych o 6.327 mil., a w procentach przy podstawie ultimo 1947 r. o 4%. Kredyty inwestycyjne wykazały wzrost w analogicznym okresie, o 4.718 mil., a w procentach przy podstawie ultimo 1947 r. o 5%.

c) Operacje bierne. Zamieszczona tabela Nr 29 ilustruje stan kapitałów obcych banków operacyjnych i K.K.O., oraz dynamikę tych pozycji obliczoną przy podstawie ultimo 1947 r.

Kapitały obce typu wkładów wzrosły w miesiącu sprawozdawczym w cyfrach absołutnych o 317 mil., a w procentach, przy podstawie ultimo 1947 r., o 1%. Dynamika poszczególnych rodzajów wkładów kształtowała się następująco: wkłady a vista wykazały spadek w cyfrach absołutnych o 480 mil., a w procentach o 2%, natomiast wkłady terminowe wzrosły dość znacznie, gdyż w cyfrach absołutnych o 1.157 mil., a w procentach o 180%. Powyższa dynamika spowodowana została w głównej mierze przeniesieniem w B.G.K. lokaty Z.U.S. z rachunków czekowych na wkłady terminowe. Jeżeli więc uwzględnimy powyżej podane przesunięcie lokaty Z.U.S. w wysokości ca 1.000 mil. zł. to okaże się, że w sumie ogólnej wzrosły zarówno wkłady a vista, jak i terminowe.

Stan lokat celowych, na jakie składają się fundusze amortyzacyjne i inwestycyjne, lokaty skarbowe na finansowanie inwestycji i szereg lokat specjalnych, wzrósł w miesiącu sprawozdawczym o 3.156 mil., a w procentach przy podstawie ultimo 1947 r. o 80%. Wzrost powyższy spowodowany był przede wszystkim powiększe-

Tabela 29 Kapitały obce banków operacyjnych i K.K.O. (w mil. zł)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Stan na ultimo m-ca 1947/8	Kapitały obce typu wkładów						Lokaty celowe	Wskaźnik stanu ult. 1947 = 100	Środki uzyskane z N.B.P.	Wskaźnik stanu ult. 1947 = 100
	a vista	wskaźnik stanu ult. 1947 = 100	terminowe	wskaźnik stanu ult. 1947 = 100	razem	wskaźnik stanu ult. 1947 = 100				
Grudz. 47	52 018	100	6 312	100	58 330	100	36 953	100	85 522	100
Styczeń 48	51 178	98	7 469	118	58 647	101	40 109	108	88 944	104

niem się lokat celowych w B.G.K. i P.B.R., natomiast lokaty celowe w bankach komunalnych wykazały spadek. Jeśli chodzi o środki uzyskane z N.B.P., czy to na finansowanie produkcji i wymiany, czy też pod zastaw przyszłych obligacji B.G.K. na finansowanie inwestycji, to wzrosły one w miesiącu sprawozdawczym w cyfрах absolutnych o 3.422 mil., a w procentach o 4%. Ogólny stopień refinansowania akcji kredytowej w N.B.P. obniżył się na ultimo stycznia 1948 r. o 0,9% do 49,7%. Szczegółowy stan oraz dynamikę lokat celowych i środków uzyskanych z N.B.P. z rozbiorem na poszczególne banki podaje tabela Nr 30 zamieszczona w dalszej części sprawozdania, dotyczącej działalności poszczególnych banków operacyjnych.

d) Działalność poszczególnych banków operacyjnych. Stan operacji czynnych i biernych, wysokość lokat celowych, wielkość środków pieniężnych uzyskanych z N.B.P. oraz stopień refinansowania akcji kredytowej z rozbiorem na poszczególne banki operacyjne i K.K.O., podaje tabela Nr 30.

Kapitały obce typu wkładów wzrosły ogólnie o 473 mil. do kwoty 22.095 mil., przy czym wzrost wykazały wkłady terminowe, rachunki bieżące i wkłady oszczędnościowe, spadły zaś wkłady a vista oraz banki „Loro“.

Stan lokat celowych wzrósł w miesiącu sprawozdawczym o 2.289 mil. do 30.195 mil.

Stopień refinansowania akcji kredytowej w N.B.P. uległ dalszej obniżce o 0,5% do 52,3%.

Państwowy Bank Rolny (P.B.R.). Ogólna suma udzielonych kredytów przez P.B.R. wzrosła w miesiącu sprawozdawczym o 2.234 mil. do kwoty 26.713 mil. (o 9%), w tym kredyty krótkoterminowe o 1.838 mil. do 18.269 mil., a średnioterminowe o 396 mil. do 8.444 mil.

W wykorzystaniu kredytów krótkoterminowych przez poszczególne grupy gospodarcze partycypuje przede wszystkim przemysł rolny — 46%, następnie rolnictwo — 36%, głównie w kredytach dla gospodarstw rolnych na cele ogólne oraz na siew i orkę. Kredyty średnioterminowe zostały udzielone w 52% na finansowanie potrzeb rolnictwa oraz w 20% budownictwa.

Stan kapitałów obcych typu wkładów wzrósł

Tabela 30 Akcja czynna i bierna banków operacyjnych i K.K.O. na ultimo stycznia 1948 r. (w mil. zł)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Nazwa instytucji kredytowej	Kredyty udzielone	Wskaźnik stanu ult. 1947 r. = 100	Kapitały o typie wkładów	Wskaźnik stanu ult. 1947 r. = 100	Lokaty celowe	Wskaźnik stanu ult. 1947 r. = 100	Środki uzysk. w N.B.P.	Wskaźnik stanu ult. 1947 r. = 100	Stopień refin. akcji w N.B.P.
Bank Gospod. Krajowego	109 265	106	22 095	102	30 195	108	57 101	105	52,3
Państwowy Bank Rolny	26 713	109	10 765	103	6 093	120	11 165	105	41,8
Bank Gospodar. Spółdz.	30 423	104	9 067	98	2 550	102	19 359	102	63,6
Bank Handlowy w W-wie	2 362	105	1 658	109	1 165	100	425	98	17,9
Bank Związku Spółek Zarobkowych	2 215	105	1 871	98			652	71	29,4
Polski Bank Komunalny	1 782	99	1 835	96	1 106	84	145	193	8,1
Komun. Bank Kredytowy	466	102	848	92			95	104	20,4
Komun. Kasy Oszczędn.	5 907	107	10 508	97	—	—	2	50	0,03
Razem:	179 133	106	58 647	101	40 109	108	88 944	104	49,7

Bank Gospodarstwa Krajowego (B.G.K.). Ogólna suma udzielonych kredytów przez B.G.K. wzrosła w miesiącu sprawozdawczym o 6.324 mil. (o 6%) do kwoty 109.265 mil., w tym kredyty krótkoterminowe o 2.212 mil. do 31.583 mil., a kredyty średnioterminowe o 4.112 mil. do 77.682 mil.

We wzroście kredytów obrotowych najsilniej partycypowały kredyty na finansowanie handlu państwowego, następnie przemysłu i budownictwa. Wzrost kredytów inwestycyjnych został wywołany dalszą akcją finansowania Planu Inwestycyjnego 1947 r. i rozpoczęciem finansowania Planu 1948 r.

w miesiącu sprawozdawczym w procentach o 3% a w cyfrach absolutnych o 348 mil. do kwoty 10.765 mil., z czego najsilniejszy wzrost wykazały rachunki bieżące — o 211 mil., następnie banki „Loro“ o 87 mil. i wkłady terminowe — o 50 mil.

Lokaty celowe wzrosły poważnie — o 1.033 mil. do 6.093 mil. Stopień refinansowania akcji kredytowej w N.B.P. zmniejszył się o 1,5% do 41,8%.

Bank Gospodarstwa Spółdzielczego (B.G.S.). Stan udzielonych kredytów przez B.G.S. wzrósł w miesiącu sprawozdawczym o 1.306 mil. do 30.423 mil. (o 4%). Wzrosły za-

również kredyty krótkoterminowe, jak i średnioterminowe. Pierwsze o 1.138 mil. do 26.932 mil., drugie o 168. mil. do 3.491 mil. Kredyty krótkoterminowe udzielone zostały, podobnie jak w miesiącach poprzednich, w 90% na finansowanie handlu spółdzielczego, natomiast kredyty średnioterminowe w 59% na finansowanie rolnictwa i w 32% — budownictwa.

Kapitały obce typu wkładów spadły w miesiącu sprawozdawczym w procentach o 2%, a w cyfrach absolutnych o 187 mil. do 9.067 mil. Stan lokat celowych powiększył o 50 mil. do 2.550 mil. Stopień refinansowania akcji kredytowej w N.B.P. spadł w miesiącu sprawozdawczym o 1,5% do 63,6%, co przy dość wydatnym wzroście akcji kredytowej i zmniejszeniu kapitałów obcych należy uznać za moment korzystny.

Banki Akcyjne — Bank Handlowy w Warszawie i Bank Związku Spółek Zarobkowych.

Ogólna suma udzielonych kredytów wzrosła w miesiącu sprawozdawczym w obydwóch bankach akcyjnych łącznie o 212 mil. do 4.577 mil. Wzrost dotyczy zarówno kredytów krótkoterminowych jak i średnioterminowych.

W Banku Handlowym stan udzielonych kredytów powiększył się o 114 mil. (o 5%) do 2.362 mil., w tym kredyty obrotowe o 109 mil. do 2.312 mil., a inwestycyjne o 5 mil. do 50 mil. W Banku Związku Spółek Zarobkowych akcja kredytowa wzrosła o 98 mil. (o 5%) do 2.215 mil., w tym kredyty krótkoterminowe o 80 mil. do 2.089 mil., a średnioterminowe o 18 mil. do 126 mil.

Kapitały obce typu wkładów wzrosły w bankach akcyjnych o 102 mil. do kwoty 3.529 mil. W Banku Handlowym kapitały obce wzrosły o 133 mil. (o 9%) do 1.658 mil., natomiast stan ich w Banku Związku Spółek Zarobkowych zmniejszył się o 31 mil. (o 2%) do 1.871 mil.

Stan lokat celowych w wysokości 165 mil. nie uległ zmianie w miesiącu sprawozdawczym.

Stopień refinansowania akcji kredytowej w N.B.P. zmniejszył się w obydwóch bankach akcyjnych, mianowicie: w Banku Handlowym o 1,4% do 17,9%, a w Banku Związku Spółek Zarobkowych dość znacznie, gdyż o 13,8% do 29,4%.

Banki Komunalne — Polski Bank Komunalny i Komunalny Bank Kredytowy.

Stan udzielonych kredytów przez banki komunalne spadł w miesiącu sprawozdawczym o 14 mil. do 2.248 mil., w tym kredyty krótkoterminowe spadły o 33 mil. do 864 mil., a śred-

nioterminowe wzrosły o 19 mil. do 1.384 mil.

W Polskim Banku Komunalnym kredyty obrotowe zmniejszyły się o 29 mil. do 545 mil., a w Komunalnym Banku Kredytowym o 4 mil. do 319 mil. Kredyty inwestycyjne wzrosły w Polskim Banku Komunalnym o 7 mil. do 1.237 mil., a w Komunalnym Banku Kredytowym o 12 mil. do 147 mil.

Kapitały obce typu wkładów zmniejszyły się w obydwóch bankach komunalnych o 149 mil. do 2.683 mil., w Polskim Banku Komunalnym o 80 mil. (o 4%) do 1.835 mil., a w Komunalnym Banku Kredytowym o 69 mil. (o 3%) do 348 mil. Stan lokat celowych zmniejszył się w miesiącu sprawozdawczym o 216 mil. do 1.106 mil.

Stopień refinansowania akcji kredytowej powiększył się w Polskim Banku Komunalnym o 5% do 8,1%, a w Komunalnym Banku Kredytowym o 0,6% do 20,4%.

Komunalne Kasy Oszczędności.

Stan kredytów krótkoterminowych udzielonych przez Komunalne Kasy Oszczędności wzrósł w miesiącu sprawozdawczym o 386 mil. (o 7%) do kwoty 5.907 mil.

Jeśli chodzi o wykorzystanie kredytów przez poszczególne grupy gospodarcze, to pierwsze miejsce zajmuje rolnictwo — 40%, następnie budownictwo — 16%, handel — 14%, przemysł — 12%, rzemiosło — 9%, inne — 9%.

Kapitały obce typu wkładów spadły w miesiącu sprawozdawczym o 270 mil. (o 3%) do 10.508 mil. Spadek powyższy dotyczy jedynie rachunków bieżących, ponieważ inne rodzaje kapitałów obcych wykazały wzrost z wyjątkiem wkładów terminowych, które nie uległy zmianie.

Nieznaczny stopień refinansowania akcji kredytowej w N.B.P. uległ w miesiącu sprawozdawczym dalszemu zmniejszeniu do 0,03%.

Narodowy Bank Polski (kredyty bezpośrednie).

Kredyty bezpośrednie udzielone przemysłom państwowym na finansowanie produkcji i wymiany wzrosły w miesiącu sprawozdawczym zupełnie nieznacznie, gdyż o 695 mil. Wzrost powyższy dotyczy jedynie kredytów udzielonych na finansowanie zbytu, ponieważ kredyty na finansowanie zaopatrzenia i produkcji wykazały spadek.

Obligo poszczególnych przemysłów kształtowało się następująco. Przemysł hutniczy wykazał spadek obliża o 158 mil., we wszystkich cyklach obrotowych, głównie jednak w zaopatrzeniu na skutek częściowej spłaty kredytów impor-

towych. Zadłużenie przemysłu węglowego zmniejszyło się o 131 mil., prawie wyłącznie w kredytach eksportowych dzięki wzmocnionym wpływom należności z tytułu dokonanego eksportu. Przemysł włókienniczy wskutek znacznego upłynnienia remanentów w dużej mierze spłacił swoje zadłużenie, mianowicie w wysokości 1.075 mil. Obligo przemysłu sprzętu i taboru kolejowego spadło o 13 mil.

Wzrost obliiga wykazały następujące przemysły: cukrowniczy, metalowy, chemiczny i skórzany. Przemysł cukrowniczy zwiększył swoje zadłużenie o 219 mil., w związku z regulowaniem zaległych należności kampanijnych. Wzrost obliiga przemysłu metalowego o 507 mil. jest wynikiem przeniesienia kredytów dla Zakładów Starchowickich, podlegających dotychczas przemysłowi sprzętu i taboru kolejowego do Dyrekcji Przemysłu Motoryzacyjnego, podległej omawianemu przemysłowi. Zadłużenie przemysłu chemicznego wzrosło o 110 mil., co zostało wywołane wzmocnionym zapotrzebowaniem na środki obrotowe ze strony Biura Sprzedaży Artykułów Farmaceutycznych. Obligo przemysłu skózanego powiększyło się o 1.236 mil. na skutek wzrostu kredytów na zaopatrzenie i zbyt. W zaopatrzeniu wzrost kredytów został wywołany sezonowym zakupem skór surowych, a w zbycie wykorzystaniem trzeciej transzy kredytów na import butów z Czechosłowacji.

e) Rachunki żyrowe N.B.P. Stan pozostałości i obroty na rachunkach żyrowych w Narodowym Banku Polskim oraz dynamikę tych pozycji, obliczoną przy podstawie ultimo 1947 r. w miesiącach grudniu 1947 r. i styczniu 1948 r. przedstawia zamieszczona tabela Nr 31.

Tabela 31 Stan obrotów i pozostałości na rachunkach żyrowych N. B. P. (w mil. zł)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Stan na ultimo miesiąca 1947/8 r.	Pozostałości na r-kach żyrowych	wskaźnik stanu ult. 47 r. = 100	O b r o t y					wskaźnik obrotów ult. 47 r. = 100	Stosun. % obrotów bezgot. w obrot. ogólnych
			gotówkowe	wskaźnik obrotów ult. 47 r. = 100	bezzgotówkowe	wskaźnik obrotów ult. 47 r. = 100	R a z e m		
grudzień 47	42 984	100	55 684	100	880 429	100	936 113	100	94,1
styczeń 48	52 349	122	47 136	85	684 437	78	731 573	78	93,6

Stan pozostałości na rachunkach żyrowych zwiększył się w styczniu w cyfrach absolutnych o 9.365 mil., a w procentach o 22%. Powyższy wzrost wywołany został przede wszystkim powiększeniem się stanu rachunków specjalnych, które wzrosły o 8.520 mil., natomiast pozostałe rachunki żyrowe wykazały zupełnie nieznaczny wzrost, gdyż o 845 mil.

Dynamika pozostałości na poszczególnych rachunkach, kształtowała się następująco. Wzrosły pozostałości instytucji państwowych i samorządowych o 7.957 mil. następnie wzrosły pozostałości na rachunkach przedsiębiorstw państwowych o 3.359 mil., na rachunkach osób i firm prywatnych o 59 mil. oraz wzrosła pozycja sumy zwrotne o 452 mil. Natomiast spadły pozostałości na rachunkach instytucji kredytowych o 1.957 mil. oraz zmniejszyła się pozycja przekazy w drodze o 505 mil.

Jeżeli chodzi o obroty na rachunkach żyrowych, to wykazały one znaczny spadek. Spadek obrotów wyrażony w cyfrach absolutnych wynosił 204.540 mil., a w procentach 22%. Spadek obrotów dotyczył w znacznej mierze obrotów bezgotówkowych, które spadły o 22%, natomiast obroty gotówkowe spadły o 15%. Udział obrotów bezgotówkowych w sumie ogólnej obrotów zmniejszył się na ultimo stycznia o 0,5% do 93,6%.

f) Bilety skarbowe. W związku z upływem terminów płatności biletów I i II emisji, stan ich sprzedaży, po uwzględnieniu wymiany na gotówkę wynosił na ultimo stycznia zaledwie 64 mil. Gros biletów skarbowych znajdujących się na rynku pochodzi z III emisji. Stan sprzedaży biletów III emisji, po uwzględnieniu wymiany na gotówkę, wynosił w omawianym okresie 8.099 mil. Łącznie Skarb Państwa osiągnął ze sprzedaży biletów skarbowych na ultimo stycznia 1948 r. 8.163 mil., co, w porównaniu z wpływami osiągniętymi w miesiącu poprzednim, daje wzrost o 195 mil.

Jeżeli chodzi o rozmieszczenie biletów skarbowych na rynku, to gros biletów skarbowych

w wysokości 7.985 mil. ulokowanych jest w instytucjach kredytowych, z czego na P.K.O. przypada 5.952 mil., na banki komunalne 1.086 mil., na K.K.O. 749 mil., na banki państwowe 77 mil., na banki akcyjne 38 mil., oraz na B.G.S. i spółdzielnie oszczędnościowo-pożyczkowe 33 mil. Pozostała kwota w wysokości 178 mil. znajduje się poza instytucjami kredytowymi.

Ważniejsze pozycje bilansowe banków biletowych

(w milionach odpowiadających jednostek monetarnych)

Wyszczególnienie	1	9	4	7	Wyszczególnienie	1	9	4	7
	XII	XI	X			XII	XI	X	
Narodowy Bank Polski *)					Długi rządowe i oblig.	3 500	3 500	3 600	
Kredyty gospodarcze	144 825	134 457	122 566		Obieg bank. (nowych i starych)	3 135	3 068	2 955	
Dług Skarbu Państwa	—	—	—		Wkłady rządowe	704	713	967	
Obieg biletów banko- wych	91 483	85 920	85 638		„ zablokowane	129	137	95	
Natychmiast płatne zobowiązania	35 993**)	48 393	36 022		„ inne	533	545	467	
U.S.A.					Narodowy Bank Szwajcarii***)				
(12 banków Fed. Rez.)					Kurs clearing. 1 \$ = 4.29 fr. szw.				
parytet menn. 1 \$ = 0,8887 g czystego złota					Złoto	2 526	5 297	5 374	
Certyfikaty złote	21 497	21 363*)	21 044*)		Dewizy	102	77	32	
Walory państwowe	22 559	22 208	22 167		Pożyczki i dyskonto	395	182	122	
Dyskonto, poz. przem. i akcepty	85	331	296		Banknoty w obiegu	4 383	4 202	4 192	
Obieg banknotów	24 820	24 651	24 481		Natychmiast płatne zobowiązania	1 172	1 123	1 098	
Wkłady banków człon- kowskich	17 899	16 974	16 956		Bank Szwecji***)				
Wkłady rządowe	870	1 277	1 400		Kurs clearing. 1 \$ = 3,60 k. szw.				
Inne i zagr. wkłady	961	1 119	884		Złoto	232	222	223	
Bank Anglii					Walory państw. i po- pożyczki dla Narodowe- go Urzędu Długów	2 753	2 664	2 689	
parytet 1 \$ = 0,248 £	1 350	1 343	1 360		Weksle krajowe i po- pożyczki	186	144	147	
Banknoty — w obiegu	101	108	89		Obieg banknotów	2 895	2 702	2 694	
Banknoty — w depart. bankow.	—	—	—		Wkłady państwowe	631	567	557	
Złote monety i sztaby	1 449	1 449	1 449		„ inne	268	297	279	
Rządowe długi i walory	19	19	14		Czechosłowacki Bank Narodowy				
Wkłady publiczne	315	291	289		parytet 1 \$ = 50 kor. cz.				
Wkłady banków	95	94	96		Złoto i dewizy	4 790	4 958	5 002	
Inne wkłady	—	—	—		Dyskonto	13 698	6 968	5 788	
Bank Francji					Lombard walorów	3 432	2 941	2 938	
parytet 1 \$ = 119,107 fr.	55 173	55 173	52 817		Bankn. w obiegu	58 539	53 718	50 933	
Złoto	117 902	150 363	133 172		Rachunki żyrowe	7 316	5 599	7 657	
Portfel walorów pryw. i publ.	—	—	—		Węgierski Bank Narodowy				
Pożyczki rządowi:					parytet menn. 1 forint = 0.7570 gr czystego złota				
a) za koszty okupacji niemieck.	426 000	426 000	426 000		Złoto	502	487	491	
b) pożyczki tymcza- sowe	147 400	116 000	127 600		Dewizy	99	94	98	
c) pożyczki stałe (3 poz.)	120 000	120 000	115 000		Dyskonto i walory	1 663	1 485	1 398	
Obieg banknotów	920 831	879 492	867 700		Dług rządowy	340	340	340	
Salda kred. r-ków bie- żących	83 213	88 359	81 702		Obieg banknotów	1 992	1 829	1 869	
Bank Belgii					Natychmiast płatne zo- bowiązania	319	320	219	
parytet 1 \$ = 43,83 fr.					Bank Finlandii***)				
Złoto	26 170	26 003	26 260		Kurs clearing. 1 \$ = 135.— mkf.				
Dewizy	12 031	12 748	13 074		Złoto	3	3	3	
Prywatne pożyczki i ra- chunki	4 013	2 517	1 836		Dewizy	621	685	730	
Pożyczki rządowi	50 997	50 906	50 672		Weksle krajowe	30 982	31 095	33 118	
Rachunki zablokowane	78 552	78 252	78 530		Walory krajowe	3 497	2 537	298	
Obieg banknotów	79 761	78 472	78 402		Banknoty w obiegu	25 162	25 809	24 551	
Prywatne rachunki bie- żące	2 321	2 475	2 662		Salda rachunków bie- żących	2 887	633	1 603	
Bank Holenderski					Salda zagranicznych ra- chunków clearingo- wych	2 270	2 262	2 558	
parytet 1 \$ = 2,65 guld.									
Złoto	608	609	504						
Dewizy	261	250	286						
Pożyczki i dyskonto	160	156	156						

*) Dane bardziej aktualne podajemy w dziale: „Sytuacja Ekonomiczna Polski — Rynek Pieniężny”.

**) Spadek spowodowany wyeliminowaniem r-ków żyrowych specjalnych.

***) Parytet nie podany do Międz. Fund. Monet. — Podajemy kursy dolara stosowane w obrotach clearingowych.

Z BIEŻĄCYCH ZAGADNIEŃ GOSPODARCZYCH

Dr Stefan Perczyński

REFORMA WALUTOWA AUSTRII

(grudzień 1947 r.)

Ogłoszona 9.XII.1947 r. t.zw. ustawa o ochronie waluty austriackiej miała na celu zahamowanie inflacyjnego wyścigu cen i płac drogą zmniejszenia obiegu banknotów oraz wkładów oszczędnościowych i bankowych. Termin wymiany waluty starej na nową ustalono na okres dwu tygodni, począwszy od daty ogłoszenia ustawy.

Nowe banknoty wyemitowano w odcinkach 1000, 100, 50, 10 i 5-cio szylingowych, zaś bilon w monetach z lekkiego białego metalu 2,1 i 0,50 szylingowych.

Zasadnicze postanowienia ustawy z 9.XII.1947 r. dotyczą wymiany: a) obiegowych znaków pieniężnych, b) wkładów zablokowanych i wolnych.

Przedłożone do wymiany stare środki płatnicze (banknoty i bilon) podlegały zamianie zasadniczo w następujący sposób: kwota do wysokości 150 szylingów wymieniana była w stosunku 1:1, pozostała reszta jak 3:1 — wymieniaczy otrzymywał za trzy stare, jednego nowego szylinga. Ten sposób wymiany dokonywany był w tym tylko wypadku, gdy osoba wymieniacza (fizyczna lub prawna) przedłożyła placówce wymiany w chwili wejścia w życie ustawy kartkę żywnościową, względnie inny, oznaczony przez Min. Finansów dokument. W przeciwnym wypadku cała kwota wymieniana była w stosunku 3:1. Pewien wyjątek od ogólnej zasady zrobiono na rzecz rolnictwa. Rolnicy mogli domagać się od terytorialnie właściwych Urzędów Skarbowych wpisania na ich konto podatkowe kwot, odpowiadających cyfrowo stratom, jakie ponieśli wskutek wymiany części pieniędzy w stosunku 3:1. Wyjątek ten odnosił się jednak wyłącznie do pieniędzy, uzyskanych po 15.VII.1947 r. z tytułu dostarczonych płodów rolnych dla uprawnionych nabywców. Wpisana tak na konto podatkowe kwotę Urząd Skarbowy zużywał na pokrycie zaległości podatkowych, pozostała ewentualnie reszta wypłacona była w gotówce.

Zablokowane na podstawie ustawy szylingowej z dnia 30.XI.1945 r. wkłady oszczędnościowe i bankowe zostały skonfiskowane w całości na rzecz państwa. Wyjątek stanowiły wkłady międzybankowe oraz wkłady instytucji kredyto-

wych w Narodowym Banku Austriackim. Ponadto osoby fizyczne, określone w § 13, p. la ustawy szylingowej o kontach zablokowanych, mogły ubiegać się o przepisanie na ich konta względnie książeczki w odnośnych instytucjach kredytowych kwoty do wysokości 2500 lub 3500 szylingów (jeśli gospodarstwo domowe obejmowało 3 i więcej osób). Właściciel konta czy książeczki może dysponować przepisaną sumą drogą przelewów żyrowych względnie podejmowania gotówki do wysokości nie większej jednak niż 250 bądź 350 szylingów miesięcznie.

Niezablokowane, wolne konta bankowe i oszczędnościowe, otworzone po ustawie szylingowej z 1945 r., zachowały zasadniczo pełną wartość nominalną, t.zn. zostały wymienione w stosunku 1:1. Wszystkie wpłaty, dokonane na te konta po dniu 12.XI.1947 r. uznane zostały jednak za gotówkę i w konsekwencji tego wymienione w stosunku 3:1. Salda kont wolnych zostały więc podzielone na dwie grupy: salda w/g stanu na 12.XI.1947 r. wymienione w wysokości nominalnej oraz ewentualne „nadwyżki“, istniejące w dniu wymiany a wymienione jak gotówka w stosunku trzy stare za jeden nowy szyling. Dysponowanie przez właścicieli wymienionych w powyższy sposób kwot podlega pewnemu ograniczeniu. Właściciel rachunku rozporządzać może odrębnie natychmiast kontem tylko w wysokości 50%, reszta zostaje czasowo zablokowana, a mianowicie 25% na okres 6-ciu miesięcy zaś pozostałe 25% na 9 miesięcy, poczynając od daty wejścia w życie ustawy o ochronie waluty (9.XII.1947 r.). Konta bankowe instytucji publicznych potraktowane zostały w sposób odrębny: 25% ich wartości nominalnej zostało skonfiskowane na rzecz państwa, dalsze zaś 25% zablokowane odnośnie ich dysponowania na okres jednego roku.

Celem wzmocnienia płynności systemu kredytowego Min. Finansów zostało uprawnione do wyemitowania oprocentowanych certyfikatów (bonów) skarbowych, w maksymalnej jednak wysokości 25% czasowo zablokowanych kont, odprowadzonych przez instytucje kredytowe do Narodowego Banku Austriackiego.

Bony te, instytucje kredytowe otrzymują w zamian za odpisanie równowartości z odpro-

wadzonych wkładów. Narodowy Bank Austriacki otrzymał jednocześnie prawo dyskontowania tych papierów oraz zaliczania ich do pokrycia obiegu banknotów.

Reforma walutowa zapowiadana i omawiana była w prasie już przez dłuższy okres czasu przed jej uchwaleniem parlamentarnym 19.XI.1947 r. oraz ogłoszeniem ustawowym 9.XII.1947 r. Okres ten wykorzystany został w pierwszym rzędzie przez spekulację, która uciekając od szylingów lokowała swoje środki w walutach zagranicznych i złocie, nabywanych na czarnej giełdzie. Gorączkowy popyt na waluty zagraniczne na czarnym rynku ujawnił się przede wszystkim bezpośrednio po zaaprobowaniu omawianej reformy walutowej przez aliantów. Kurs dolara wzrósł w krótkim czasie z 110—120 do 200—200 szylingów. Z chwilą jednak rozpoczęcia wymiany pieniężnej ruch zwykłowy ustąpił miejsca tendencji odwrotnej. Kurs czarnorynkowy dolara spadł pod koniec grudnia 1947 roku do 75—80 szylingów. Podobnie kształtowała się na czarnym rynku cena złota. Na giełdzie papierów wartościowych ogólna ciasnota pieniężna po przeprowadzeniu reformy walutowej doprowadziła do spadku kursowego w notowaniach walorów.

Przeprowadzona reforma walutowa w Austrii nie zdołała uchwycić w większej mierze kapitałów spekulacyjnych, z drugiej natomiast strony dotknęła ona dotkliwie masy pracujących, zabierając im ca 2/3 ciężko zapracowanych pieniędzy. Czynnikiem częściowo korygującym powstałą niesprawiedliwość gospodarczą ma być danina majątkowa, która dotyczyć będzie w pierwszym rzędzie „przyrostu kapitałowego” w okresie od 1940 r., a więc ma odnieść się głównie do właścicieli aktywów majątkowych, nabytych w czasie wojny i po zaprzestaniu działań wojennych do chwili obecnej. Danina ta ma przynieść znaczne wpływy Skarbowi. Należy tu podkreślić, że największe korzyści z reformy walutowej uzyskał zasadniczo Skarb, który nie notował dotychczas nigdy tak wielkich wpływów kasowych z tytułu wpłat podatków. W czasie ostatnich dni przed wymianą wpłacono podatków ogółem ca 800 mln. szylingów.

Austriacka reforma walutowa miała doprowadzić do zwiększenia podaży na rynku ukrytych poprzednio towarów oraz spowodować wybitną obniżkę cen dzięki zwiększonej sile nabywczej nowego szylinga.

Należy stwierdzić ogólnie, że reforma walutowa zdołała powstrzymać przedreformowy wy-

ścig inflacyjny cen i płac. Kształtowanie się cen wolnorynkowych pod wpływem reformy walutowej miało w ogólnych zarysach przebieg następujący. Podczas gdy po uchwaleniu reformy walutowej ceny wolnorynkowe szybko podskoczyły a szereg towarów znikł z rynku, to po przeprowadzeniu tej reformy omawiane ceny, przy zwiększonej podaży towarów, nieznacznie się obniżyły. W związku z ciasnotą gotówkową, powstałą bezpośrednio po zakończeniu wymiany, ceny kształtowały się niejednolicie. Poziom cen czarnorynkowych i legalnych w końcu grudnia 1947 r. odpowiadał w przybliżeniu stanowi, istniejącemu na początku listopada tegoż roku. Ceny środków żywnościowych na czarnym rynku nie uległy większej obniżce. Rolnicy sprzedawali często produkty na czarnym rynku po cenach 5—10 razy wyższych od cen urzędowych. W styczniu 1948 r. zanotowano odnośnie kształtowania się cen pewien efekt dokonanej reformy walutowej. Ceny na czarnym rynku przejawiały tendencję zniżkową, chociaż ceny oficjalne wykazały pewien, nieznaczny, wprawdzie, ruch zwykłowy. Ceny artykułów żywnościowych pozostawały w styczniu 1948 r. zasadniczo na poziomie z końca października 1947 r.; jednak ceny niektórych artykułów jak np. cukru, kawy, papierosów spadły raptownie. Tendencja cen tekstylnych była w omawianym miesiącu nieco zwykłowa.

Ogólna ciasnota pieniężna po reformie walutowej zmusiła rzeczywiście przemysł i handel do zaprzestania tezauryzowania towarów. W sklepach pojawiły się większe ilości towarów, jednak w większości towarów luksusowych, podczas gdy nabycie artykułów pierwszej potrzeby pozostało w dalszym ciągu problemem trudnym do rozwiązania. Stan ten wpływał ujemnie na zaopatrzenie towarowe mas pracujących. Koszty utrzymania w porównaniu do płac kształtowały się nadal niezadawalająco. Pomiędzy wprowadzeniem w życie układu o stabilizacji płac i cen 1.VIII.1947 r. a końcem listopada 1947 r. płace pozostawały w tyle za kosztami utrzymania o ca 16%. Rozpiętość ta wzrosła od tego czasu jeszcze bardziej.

Wpływ reformy walutowej na poziom cen eksportowych był dotychczas nikły. Ceny eksportu austriackiego kształtują się jeszcze powyżej cen zagranicznych. Stan ten może wpłynąć ujemnie na eksport austriacki, który w ciągu 1947 r. rozwijał się bardzo pomyślnie.

W skali miesięcznej eksport Austrii wzrósł w ciągu 1947 r. przeszło czterokrotnie; w stycz-

niu eksport wyniósł 20 miln. zaś w październiku 103 mln. szylingów. Według obliczeń miarodajnych średnia miesięczna eksportu austriackiego w 1948 r. musi wynieść minimalnie 140 miln. szylingów, a to w związku z koniecznością zdobycia dewiz niezbędnych dla pokrycia najbardziej pilnych potrzeb gospodarki austriackiej.

Dłuższy okres czasu, jaki upłynął od uchwalenia ustawy monetarnej do jej przeprowadzenia, spowodował z końcem grudnia 1947 r. pewien zastój w życiu gospodarczym. Produkcja przemysłowa Austrii wynosi obecnie ca 60% stanu z 1947 r., zaś liczba zatrudnionych — 145%. Z porównania tych cyfr wynika, że wydajność pracy stanowi tylko ca 40% przedwojennej. Niska wydajność pracy jest wynikiem głównie złego odżywiania, złych warunków mieszkaniowych, niedostatku surowców i energii elektrycznej oraz zdewastowania i przestarzałości przemysłowych urządzeń fabrycznych. Niekorzystne warunki atmosferyczne spowodowały, iż zbiory w 1947 r. stanowiły w porównaniu do okresu przedwojennego zaledwie 36%. Wyjątkowa posucha wpłynęła ujemnie również na zaopatrzenie w energię elektryczną z napędu wodnego, wskutek czego szereg przedsiębiorstw musiało ograniczyć swoją produkcję względnie wyłączyć częściowo zakłady z procesu produkcyjnego. W końcu 1947 r. sytuacja na tym odcinku uległa znacznej poprawie; elektrownie wodne zwiększyły znacznie swoją produkcję dzięki obfitym w tym czasie opadom atmosferycznym. Obecnie grozi nie brak energii elektrycznej, lecz niedostatek pewnych surowców, półfabrykatów i urządzeń produkcyjnych. W przemyśle ciężkim, szczególnie w górnictwie, odczuwa się nadal brak sił roboczych, wynikający w dużej mierze z nieodpowiedniej polityki uposażeniowej. Jakkolwiek sytuacja gospodarcza Austrii jest na ogół ciężka, to na niektórych odcinkach nastąpiła już znaczna poprawa. Krajowa produkcja węgla dochodzi już do poziomu przedwojennego a produkcja przemysłu magnezytowego i hutniczego przekroczyła cyfry przedwojenne o 15%—20%. Przemysł metalowy zwiększył swoją produkcję w porównaniu do 1946 r. prawie dwukrotnie.

Dużym sukcesem reformy walutowej było wstrzymanie procesu inflacyjnego, jaki wystąpił wyraźnie w poprzedzającym tę reformę okresie.

Trudno na razie mówić o trwałości tego sukcesu. Analiza krótkiego okresu, jaki upłynął od przeprowadzenia wymiany pieniężnej, utrudnio-

na jest też z braku danych cyfrowych. Narodowy Bank Austriacki wstrzymał w połowie listopada 1947 r. ogłoszenie tygodniowych wykazów statystycznych. Pierwszy tygodniowy wykaz rachunków po reformie ukazał się z datą 23.I.1948 roku. Porównanie tego wykazu z wykazem z dnia 7.XI.1947 r. (ostatni przed uchwaleniem ustawy o wymianie waluty) wykazuje wyniki reformy zadawalające. Obieg banknotów zmniejszył się w okresie 7.XI.1947 r. — 23.I.1948 r. o 2,8 mlrd. do 3,4 mlrd. szylingów, co stanowi spadek o ca 45%. Należy zaznaczyć, że obieg banknotów w związku z antycypacją ich wymiany spadł już na 7.XII.1947 r. do ca 4,3 mlrd. szylingów. Ruch ten wzmógł się szczególnie w ostatnich dwóch dniach przed rozpoczęciem wymiany, w wyniku czego obieg banknotów obniżył się ostatecznie do 2,8 mlrd. szylingów; salda żyrowe instytucji kredytowych wykazały ruch odwrotny. Z sumy obiegowej banknotów 2,8 mlrd. szylingów wymieniono ca 1 mlrd. w stosunku 1:1, resztę t.j. ca 1,8 mlrd. szylingów — w stosunku 3:1. Nowy obieg banknotów liczył więc ca 1,6 mlrd. szylingów; wzrósł on do 23.I.1948 r. do 3,4 mlrd. szylingów. Wzrost ten wynikał z potrzeb gospodarki a wyraził się w zwiększonym wycofaniu sum z rachunków żyrowych w Narodowym Banku Austriackim oraz z wkładów zdeponowanych w instytucjach kredytowych.

Cały obieg pieniężny, obejmujący banknoty i wolne wkłady żyrowe, zmniejszył się w wyniku reformy w okresie omawianych wykazów tygodniowych z ca 9 mlrd. do 5,7 mlrd, t.j. o ca 3,3 mlrd. szylingów; czyli o ca 37%. Zobowiązania ogółem Narodowego Banku Austriackiego, włączając tu również czasowo zablokowane salda żyrowe, spadły w tym czasie o ca 4,7 mlrd. do ca 7,7 mlrd. szylingów czyli o 38%. Spadek ten znajduje odzwierciedlenie w równoczesnym zmniejszeniu pretensyj Narodowego Banku Austriackiego do Skarbu z 12,3 mlrd. do 7,5 mlrd. t.j. o ca 4,8 mlrd. szylingów czyli o 39%. Poza zmniejszeniem obiegu banknotów, reforma walutowa doprowadziła też do silnej redukcji wkładów w bankach, instytucjach oszczędnościowych i spółdzielniach kredytowych. Łączna suma wkładów spadła tu z ca 15,5 mlrd. na początku listopada 1947 r. do 5 mlrd. szylingów na 9.XII.1947 r.

Wykaz tygodniowy Narodowego Banku Austriackiego z dnia 23.I.1948 r. wykazał w aktywach nową pozycję w sumie 100 mil. szylingów — zdyskontowane instytucjom kredytowym certyfikaty skarbowe emitowane przez Min. Fi-

nansów w myśl omawianej ustawy z 9.XII.1947 r. Zapas złota wykazany jest w wymienionych wykazach bez zmian w wysokości 47 mil. szylingów, natomiast zapas dewiz wzrósł o 2 mil. do 45 mil. szylingów.

Ustawa o ochronie waluty z 9.XII.1947 r. ograniczyła czasowo dysponowanie wkładami, wymienionymi na nową walutę. Zablockowane czasowo wkłady mogą jednak służyć za gwarancję przy udzielaniu kredytów przez instytucje kredytowe. Kredyty te udzielone przy stopie procentowej 7%, przeznaczone są dla tych przedsiębiorstw przemysłowych, handlowych i rolni-

czych, których płynne środki zostały dotknięte w większym stopniu na skutek przeprowadzenia reformy pieniężnej. Udzielanie kredytu następuje zasadniczo dopiero wówczas, gdy kredytobiorca wyczerpie już wszystkie inne możliwości gospodarcze, np. dokona sprzedaży nadmiernych remanentów towarowych itp. Instytucjom kredytowym zezwolono ponadto na podjęcie z dniem 1.I.1948 r. obsługi procentowej odnośnie wkładów oszczędnościowych i na rachunkach bieżących. Obsługa ta była zawieszona od chwili oswo-bodzenia kraju w 1945 r. Stopa procentowa tych wkładów ma mieścić się w granicach $\frac{3}{4}\%$ — 2% rocznie.

F. J. Strzeszewski

REFORMY WALUTOWE NA ZACHODZIE EUROPY

Celem niniejszego artykułu będzie przedstawienie na czym polega modny obecnie na zachodzie Europy t.zw. system włoski, opisanie zmian, jakie do tego systemu wprowadzili Francuzi oraz wpływ reformy włoskiej i francuskiej na strefę sterlingową.

I. System włoski i polityka deflacyjna Italii.

Prof. E. Warga w Nr. 343 „Prawdy“ z dnia 24 grudnia 1947 r. tak charakteryzuje powojenną sytuację finansową Włoch: „W końcu 1938 r. ogólna ilość banknotów, znajdujących się w obiegu we Włoszech wynosiła 19 mlrd. lirów, obecnie zaś w obrocie znajduje się około 600 mlrd. Do czerwca 1947 r. anglo-amerykańskie władze okupacyjne wypuściły we Włoszech pieniędzy papierowych na sumę nie mniejszą niż 76 mlrd. lirów, czyli znacznie więcej niż wynosił obieg przedwojenny i przeto przyspieszyły proces inflacji. W związku z tym szybko posuwał się proces dewaluacji pieniądza. W sierpniu 1947 r. oficjalny wskaźnik kosztów utrzymania przekroczył 48-krotnie ceny przedwojenne, w rzeczywistości zaś ceny artykułów spożywczych były 61 razy wyższe od przedwojennych...”

Jakie w tych warunkach środki zaradcze zastosował rząd de Gasperiego, a właściwie czołowy ekonomista włoski Minister budżetu Einaudi, który wraz z Min. Handlu Zagr. Cezare Marzagore odgrywają w życiu gospodarczym w powojennych Włoszech decydującą rolę?

Ogólnie rzecz biorąc zastosowali oni dwa zasadnicze środki, a mianowicie etapami wprowadzany wolny rynek na dewizy zagraniczne oraz nieustępliwą politykę antyinflacyjną, stosowaną

głównie przy pomocy ograniczania kredytów.

Dekretem ministerialnym z dnia 26 marca 1946 r. rząd włoski zdecydował, że 50% dewiz uzyskiwanych przez eksporterów włoskich może być przez nich sprzedawane na względnie wolnym rynku wewnątrz kraju, pozostałe 50% mają być sprzedawane rządowi po kursie oficjalnym.

W dekretych ministerialnych z dniami 13 kwietnia 1946 r., z dnia 20 stycznia 1947 r. i z dnia 28 listopada 1947 r. rząd włoski wprowadził do wyżej omówionego dekretu pewne zmiany i uzupełnienia. Tak np. dekret z dnia 13 kwietnia określa na 90 dni długość terminu, w ciągu którego eksporter włoski będzie miał prawo do 50% zarobionych dewiz, celem poczynienia zakupów artykułów zagranicą lub sprzedaży tych dewiz innemu obywatelowi włoskiemu, z tym jednak, że dewizy te zostaną zużyte również na zakup towarów zagranicznych. Dekret ten ustala prócz tego, jakie wydatki (transport, ubezpieczenia itd.) będą mogły być pokrywane z uzyskanych przez eksportera 50% należnych mu dewiz. Dekret z dnia 20 stycznia 1947 r. bliżej precyzuje art. 1 dekretu z dnia 26 marca 1946 r. i stwierdza, że 50% dewiz, jakie mogą być sprzedane na „wolnym“ rynku stanowią również kwoty przekazane do Włoch dla celów turystycznych, inwestycji oraz na rzecz osób, zamieszkających we Włoszech. Wreszcie dekret ministerialny z dnia 28 listopada 1947 r. wprowadza dość zasadniczą zmianę w dotychczasowych dyspozycjach, a mianowicie wprowadza, zamiast dotychczasowego kursu oficjalnego na dewizy, przymusowo skupywane przez bank de-

wizowy, średni kurs wolny, oparty na notowaniach giełdowych „wolnego” rynku z poprzedniego miesiąca. W ten sposób dotychczasowa zasada dwóch kursów lira została praktycznie zlikwidowana, gdyż kurs oficjalny został w dużej mierze związany z kursem wolnym. Przestał jednak istnieć stały kurs na waluty zagraniczne, który mógłby być wzięty za podstawę do pertraktacji zarówno z Międzynarodowym Funduszem Monetarnym jak i jakimkolwiek krajem, z którym Włochy prowadzą pertraktacje handlowe.

Jednocześnie z akcją, mającą na celu powolne wprowadzenie wolnego rynku na dewizy, Einaudi rozpoczął bardzo gwałtowną akcję antyinflacyjną, głównie polegającą na ograniczaniu kredytów bankowych zarówno ilościowo, jak i jakościowo. Zmuszono banki do lokowania w pożyczkach publicznych oraz do zdeponowania w Banca d'Italia oraz w Skarbie na rachunku zablokowanym pewnego procentu wkładów. Prócz tego Banca d'Italia wprowadził duże restrykcje do redyskonta.

Skutki tych reform nie okazały się najszcześniejsze. System wolnorynkowy miał zahamować ucieczkę dewiz zagranicę i ożywić wymianę zagraniczną poprzez wzmożenie własnego eksportu. Cel zrozumiały, ze względu na potrzeby importowania w zamian bardzo wielu surowców, których brak we Włoszech, jak również i artykułów przemysłowych koniecznie potrzebnych dla renowacji i rekonstrukcji przedsiębiorstw przestarzałych i zniszczonych wojną. Z drugiej strony polityka deflacyjna miała za zadanie stabilizację lira, potrzebną koniecznie dla uzdrowienia życia gospodarczego kraju. Niestety trudności kredytowe spowodowały brak pieniędzy na rynku, zahamowanie produkcji i dalszą ucieczkę dewiz zagranicę. Jakkolwiek zdołano w końcu 1947 r. opanować ceny na produkty żywnościowe i początkowo na produkty przemysłowe, gdyż przedsiębiorstwa pozbawione kredytów musiały się wyzbywać swoich zapasów, już jednak po pewnym czasie ceny te nabrały tendencji wzrostowej, spowodowanej brakiem dostatecznej ilości towarów na rynku wewnętrznym.

II. Reforma francuska i wycofanie biletów 5000 frankowych.

René Mayer, minister finansów w Gabinetcie Schuman'a wbrew interesom Wielkiej Brytanii, wbrew opinii Międzynarodowego Funduszu Monetarnego oraz silnej opozycji wewnątrz kraju, zarówno na prawicy jak i na lewicy parlamentu

i przy zasadniczo negatywnym stanowisku socjalistów francuskich, przevorsował swoją reformę walutową, wzorując ją na systemie włoskim.

Francuska reforma walutowa, która weszła w życie w dniu 26 stycznia b.r. składa się z dwóch różnych części. Jedna z nich dotyczy obniżenia wartości franka francuskiego w stosunku do walut zagranicznych, druga natomiast dotyczy częściowego wprowadzenia wolnego rynku na waluty, dewizy i złoto. Wreszcie, niezależnie od samej reformy, dekretem z dnia 30 stycznia 1948 r. Rząd Francuski zdecydował wycofanie z obiegu biletów 5000 frankowych.

Dekret dotyczący obniżenia parytetu franka około 44,5%, nie wzbudził większej opozycji ani wewnątrz kraju ani zagranicą. Była to reforma konieczna, gdyż znaczna wyżka cen i płac we Francji, postępująca nieprzerwanie od zakończenia wojny do chwili obecnej, spowodowała zupełną niekonkurencyjność towarów francuskich na rynkach światowych. Tak np. po dokonaniu reformy walutowej samochód popularny firmy „Renault”, który przed reformą nie mógł konkurować z tanimi samochodami angielskimi i amerykańskimi takiego samego typu, kalkuluje się na ca £ 160 wtedy, kiedy przed reformą cena jego wynosiła £ 350. Nowa cena samochodu Renault jest niższa od ceny seryjnego wozu angielskiego. Eksport francuski ma przede wszystkim charakter luksusowy, to też znaczne jego powiększenie może jedynie i to częściowo tylko zaszkodzić eksportowi angielskiemu, który od zakończenia wojny bardziej nabrał tego samego charakteru co francuski, niż to miało miejsce przed wojną, poza tym nie może on zbyt szkodzić eksportowi innych krajów. Nowy parytet franka został zresztą zaakceptowany przez Międzynarodowy Fundusz Monetarny i należy się spodziewać, że przyczyni się do zrównoważenia bilansu płatniczego Francji. Przed wojną bilans ten był na ogół pozytywny, gdy tymczasem po wojnie na skutek wyżej wspomnianej wyżki cen i płac stał się negatywny, a w 1947 r. osiągnął rekordową cyfrę Fr. 133,6 mlrd., przy imporcie wynoszącym 346,4 mlrd. franków i eksporcie 218,8 mlrd. franków.

Zupełnie inaczej wygląda sprawa, gdy przejdziemy do drugiej, bardziej zasadniczej części reformy, a mianowicie stworzenia we Francji, poczynając od dnia 2 lutego b.r., wolnego rynku na niektóre waluty i złoto.

Rząd francuski zdecydował wprowadzenie wolnego rynku wyłącznie na złoto oraz tylko na

dwie waluty zagraniczne, a mianowicie dolara U.S.A. i escudo portugalskie uzasadniając, że Francja nie posiada układów płatniczych ani ze Stanami Zjednoczonymi ani z Portugalią. Należy się spodziewać, że z biegiem czasu układy płatnicze z innymi krajami zostaną odpowiednio zmienione i wolny rynek będzie również dotyczył i innych walut. Przez postawienie w ten sposób zagadnienia Rząd Francuski daje do zrozumienia, że nie zastosuje wolnego rynku na jakąś walutę zagraniczną bez uprzedniego uzyskania zgody zainteresowanego państwa. Jest to sprawa specjalnie ważna dla Wielkiej Brytanii, która dzięki tej klauzuli nie jest zmuszona do natychmiastowej zmiany parytetu funta sterlinga.

Następnie reforma, wzorując się na przykładzie włoskim, wprowadza zasadę, że wolny rynek na dewizy i złoto będzie pracował dzięki dopływowi walut zagranicznych z dwóch zasadniczych źródeł, a mianowicie:

- a) transakcji handlowych. Eksporter francuski będzie miał prawo sprzedać na wolnym rynku 50% zarobionych dewiz, pozostałe 50%, co jest odstępstwem od systemu włoskiego, będzie musiał sprzedać bankowi dewizowemu po kursie oficjalnym;
- b) innych źródeł np. dochodów z lokat zagranicznych, turystyki itp.

Zarobione przez eksportera dewizy winny być użyte na zakup towarów zagranicznych lub na wszelkiego rodzaju wypłaty zagraniczne. Ten jedynie ma prawo kupić dewizy na wolnym rynku, kto posiada licencję importową. Sprzedawać dewizy może każdy. Z tego względu „wolny” rynek nie eliminuje w 100% czarnego rynku. Kursy dewizowe na giełdzie paryskiej będą się kształtować stosownie do zasad wolnej gry popytu i podaży, a transakcje dewizowe będą zawierane pod kontrolą syndyka stowarzyszenia maklerów giełdowych.

Jak więc widzimy istnieje jedna zasadnicza różnica pomiędzy reformą włoską a francuską, a mianowicie, o ile we Włoszech praktycznie wprowadzono jeden kurs lira, gdyż kurs oficjalny kształtuje się według kursu wolnego; we Francji istnieje, dzięki „wolnemu” rynkowi na złoto i niektóre dewizy, dwa, a praktycznie trzy, zupełnie odmienne, kursy franka, co jest absolutnie sprzeczne z zasadami ustalonymi w Bretton Woods. Pomimo znacznego obniżenia parytetu franka oficjalnego w stosunku do innych walut, kurs franka na wolnym rynku kształtuje się w stosunku do dolara i escudo o wiele niżej niż kurs oficjalny. Przy czym, gdy

kurs oficjalny jest stały, kurs giełdowy jest zmienny, zależnie od zawieranych na giełdzie transakcji. W dalszej części artykułu wykażemy na przykładzie angielskim, jak niekorzystnie sytuacja ta odbija się na bilansie płatniczym tego kraju. Między innymi fakt powyższy spowodował zasadniczy protest Międzynarodowego Funduszu Monetarnego, który ma również za zadanie dbać o to, aby reforma walutowa jednego kraju nie przyniosła szkody innemu krajowi.

Należy teraz postawić sobie pytanie, dlaczego Francja zdewaluowała swoją walutę i w reformie swej zastosowała system włoski, chociaż z jednej strony we Włoszech nie dał on żadnych wyraźnie pozytywnych rezultatów, z drugiej strony spowodował protest Wielkiej Brytanii, niezadowolone sygnatariuszy konwencji paryskiej 16, protest Międzynarodowego Funduszu Monetarnego i właściwie stanowi zasadnicze wyłamanie się z reguł ustalonych w Bretton Woods, na których opiera się przecież cała powojenna konstrukcja międzynarodowej wymiany handlowej i układów płatniczych?

Zapewne, możnaby w tej decyzji doszukiwać się pewnej presji amerykańskiej, dążącej do podwyższenia świadczeń francuskich z tytułu pożyczki amerykańskiej i do wprowadzenia państw zachodniej Europy poprzez Włochy i Francję na drogę zasad zdecydowanie kapitalistycznych, można również widzieć w niej chęć zastosowania jakiejś reformy bardziej zasadniczej, aby w ten sposób wyrwać się z kręgu grożącego kryzysu gospodarczego bez potrzeby uciekania się do reform niemiłych tzw. „trzeciej siły”.

Argumenty tu jednak mają charakter przede wszystkim polityczny nawet wtedy, kiedy, niezależnie od ich wagi, istnieją powody czysto gospodarcze, które w reformie francuskiej odegrały napewno kapitalną rolę.

Francja od dawna i nie bez pewnej słuszności uchodzi za zbankrutowane państwo obywateli bogaczy. Francuzi posiadają olbrzymie kapitały, w złocie i w „twardej” walucie, pokrywane, albo w tradycyjnej pończosze, albo w bankach amerykańskich i szwajcarskich. Amerykanie obliczają, że na terenie Francji znajduje się ukrytych około 2 mld. samych dolarów USA, które oczywiście, wraz ze znacznymi zapasami prywatnego złota i innych walut zagranicznych, nie odgrywają żadnej roli w życiu gospodarczym kraju. Przede wszystkim po te pieniądze wyciągnął rękę rząd francuski, aby

je użytkować dla importu towarów zagranicznych, nie obniżając jednocześnie swoich coraz skromniejszych zapasów skarbowych. Prócz tego stworzenie w Paryżu centrum wolnego handlu złotem i dolarami musi wpłynąć jak magnes na złoto i „twarde” waluty poukrywane w innych krajach, w których takiego wolnego rynku brak. Posiadacze ich, obywatele francuscy i cudzoziemcy, będą chcieli korzystać z giełdy paryskiej, aby móc osiągnąć pewien zysk z zawieranych transakcji. Wreszcie jest to pierwszy krok w kierunku nawrotu na drogę tzw. waluty złotej, co przy bojaźni przed radykalnymi reformami gospodarki planowej, której, jak się okazało, nie można wprowadzać połowicznie, stanowi w umysłach niektórych ekonomistów zachodnio-europejskich widmo nadziei na zrealizowanie, ich zdaniem, zdrowej gospodarki, opartej o wymieniały pieniądź, co w konsekwencji pozwoli łatwiej opanować tendencję zwyżkową cen i płac.

W kilka dni po wprowadzeniu wyżej omawianej reformy, rząd francuski, jakoby na skutek presji socjalistów francuskich S.F.I.O., wycofał z obiegu bilety 5000 frankowe, które stanowiły 38% całego obiegu pieniężnego Francji z tym, że drobni posiadacze tych biletów zostali szybko wypłacony w znakach płatniczych obiegowych; pozostali znaleźli się w trudnej sytuacji, polegającej na konieczności udzielania wyjaśnień skąd je posiadają, czy uiścili podatki itd. bez jednoczesnej pewności, że doczekają się wymiany. Trudno łączyć tę drakońską decyzję rządu francuskiego z właściwą reformą walutową, gdyż decyzja ta stanowi odrębny rozdział i nawet w pewnej mierze jest w sprzeczności z reformą, obniża bowiem zaufanie społeczeństwa do nowego franka, co oczywiście powoduje wzrost cen i płac, dewaluje pieniądź, czemu właśnie nowa reforma miała zapobiec.

Gaston Jéze twierdzi w „Journal des Finances”, że decyzja wycofania biletów 5000 frankowych była nieodzowną, że lepiej było zdecydować się na ten krok, aniżeli pójść śladami dewaluacji niemieckiej z 1923 r., nie tłumaczy jednak sprzeczności istniejącej pomiędzy reformą walutową, a wycofaniem z obiegu ponad $\frac{1}{3}$ banknotów frankowych. Bardziej przekonujący wydaje się wniosek Fryderyka Jenny, który tymi słowami kończy swój artykuł na łamach „Schweizerische Handels Zeitung” z dnia 5 lutego br. „...Wypadki jakie miały ostatnio miejsce we Francji, jasno wskazują na to, że rząd koalicyjny taki, jaki powstał z ramienia „Trze-

ciej Siły” składającej się z elementów posiadających zupełnie odrębne koncepcje zarówno polityczne, jak i gospodarcze nie jest właściwie w stanie stworzyć coś pozytywnego...”

III. Konsekwencje reformy włoskiej i francuskiej w stosunku do funta sterlinga.

Obydwie reformy walutowe: włoska i francuska posiadają dość zasadnicze znaczenie głównie w dziedzinie międzynarodowej wymiany handlowej. Jakkolwiek reforma włoska została zasadniczo, choć z niechęcią, zaakceptowana przez Międzynarodowy Fundusz Monetarny, który dopiero wobec reformy francuskiej zgłosił swoje stanowcze veto, nie mniej stanowią one obydwie odstępstwo od zasad finansowych, ustalonych w Bretton Woods. Zarówno reforma włoska jak i francuska komplikują zagadnienie międzynarodowej wymiany handlowej i powodują duże trudności w dziedzinie zarówno zrównoważenia bilansów płatniczych innych krajów, jak i w dziedzinie stałości ich waluty. Ze zrozumiałych względów trudności te i komplikacje dotyczą specjalnie krajów zachodnio-europejskich. Największe przecież trudności wywołały wspomniane reformy w Wielkiej Brytanii, która, jak już wspominaliśmy, nie stanęła wprowadzić wobec konieczności natychmiastowej dewaluacji funta, ale właśnie reforma francuska może ją do tego zmusić.

Ewentualnemu zachwianiu się funta szterlinga w związku z utworzeniem się na terenie Europy Zachodniej dwóch central wolnego rynku towarzyszy widmo poważnego kryzysu gospodarczego, grożącego już w najbliższej przyszłości Wielkiej Brytanii. Dopiero na tle tego niebezpieczeństwa uwydatnia się możliwość jakiejś poważnej decyzji w dziedzinie finansowej, przed którą staje rząd Zjednoczonego Królestwa.

„The Economist” z dnia 14 lutego 1948 r. w artykule wstępnym pod tytułem „Na skałach” tak charakteryzuje sytuację ekonomiczną Wielkiej Brytanii: „Wielkiej Brytanii grozi bankructwo. Taką jedynie może mieć wymowę ostatnia Biała Księga, ogłoszona przez Rząd. Ostatecznie społeczeństwo brytyjskie zostało poinformowane co mu grozi. W ciągu dwóch ostatnich lat wydało ono o £ 1.000 mil. więcej, aniżeli wynosił jego dochód, przy czym tempo tych wydatków było w ciągu 1947 r. dwa razy większe, aniżeli w roku poprzednim. Przy obecnych wydatkach (które spadły z punktu szczytowego w sierpniu 1947 r. i mają obecnie ten-

dencję do ustabilizowania się na poziomie £ 40 mil. miesięcznie), biorąc pod uwagę, że pozostałe rezerwy wynoszą zaledwie około £ 600 mil. w złocie, dolarach i kredytach, mogą wystarczyć Wielkiej Brytanii i sferze sterlingowej nie dłużej jak do połowy lata. Później nie będzie można kupić ani artykułów żywnościowych ani surowców, które są Wielkiej Brytanii niezbędne do życia i pracy. Widmo głodu i bezrobocia na wielką skalę stoi u naszych drzwi“.

W dalszej części artykułu autor widzi możliwość ratunku w pomocy amerykańskiej, która dzięki planowi Marshalla zasili Kasę Wielkiej Brytanii, obawia się jednak, że nowe dolary zostaną wydane w sposób równie nieproduktywny, jak pochodzące z ostatniej pożyczki, zaciągniętej w USA.

Sprawa braku dolarów jest dla Wielkiej Brytanii dlatego tak zasadniczym problemem, że sprzedaje ona swe produkty przemysłowe w krajach o walucie nie sztywnej, kupuje natomiast surowce, artykuły żywnościowe i maszyny precyzyjne głównie w Stanach Zjednoczonych. Obniżka funta w stosunku do dolara spowodowałaby więc znaczne podrożenie importu brytyjskiego, czego eksport w żadnym razie nie mógłby nadrobić. W konsekwencji bilans płatniczy Zjednoczonego Królestwa stałby się jeszcze bardziej ujemny co przyspieszyłoby i powiększyłoby groźbę kryzysu. Wielka Brytania nie może więc i „nie zdevaluuje funta sterlinga“, jak oświadczył 26 stycznia 1948 r. minister skarbu Sir Stafford Cripps.

W tych warunkach reforma francuska była dla Wielkiej Brytanii poważnym ciosem. Już reforma włoska poderwała funt przez udzielenie oficjalnej sankcji stosunkowi wymiennemu funta do dolara na niskim poziomie. Brytyjczycy zareagowali na reformę zamrażając włoskie funtowe nadwyżki wynikające z ujemnego dla nich bilansu płatniczego, co z kolei zmusiło Włochów do zmniejszenia zakupów w Zjednoczonym Królestwie, aby bilans płatniczy zrównoważyć. Gdy ostatecznie w styczniu br. zdecydowano się na powiększenie wymiany handlowej pomiędzy zainteresowanymi krajami i na podwyższenie na giełdach włoskich kursu wymiennego funta do dolara, okazało się, że daje się odczuwać brak towarów brytyjskich, jakie mogłyby poprzez zwiększony import do Włoch stosunek ten poprawić. Częściowo udało się powiększyć obroty, co wpłynęło dodatnio na kurs funta, który jak się okazało, mógłby być znacznie wyższy, gdyby Wielka Brytania mogła powięk-

zyć swój eksport węgla do Włoch. Innymi słowy, reforma włoska oficjalnie wykazała, że rządowy kurs funta w stosunku do dolara jest zbyt wysoki przy czym, że istnieje możliwość zniwelowania działania tego wskaźnika przez umiejętnie powiększanie eksportu brytyjskiego. Z tego też prawdopodobnie względu Wielka Brytania nie czyniła wielkiej presji na Włochy celem zmuszenia jej do zmiany swojej polityki walutowej, a Międzynarodowy Fundusz Monetarny reformę tę zaakceptował.

Wielka Brytania ani Fundusz nie przewidywały jednak, że przykład włoski okaże się zaraźliwy i, że może on przyjąć formy znacznie bardziej groźne w postaci reformy francuskiej. Obniżenie parytetu franka w stosunku do innych walut spowodowało straty dla Wielkiej Brytanii, gdzie, jak już pisaliśmy, ceny na towary francuskie stały się, dzięki reformie, znacznie bardziej konkurencyjne i produkty francuskie zaczęły powoli wypierać niektóre produkty brytyjskie. W tej jednak dziedzinie ani Wielka Brytania ani Fundusz nie mogły protestować, gdyż w kalkulacji obniżki Francuzi wzięli za podstawę stosunek franka do dolara, po czym, automatycznie, dostosowali go do innych walut zagranicznych. Wielka Brytania, stojąca na stanowisku obecnego stosunku funta do dolara, musiała zaakceptować niemłą dla siebie decyzję Paryża.

Znacznie jednak groźniejsza dla tego parytetu była decyzja francuska, dotycząca stworzenia u siebie wolnego rynku na dolary i złoto. Zapewne, rząd francuski zobowiązał się do wprowadzenia bardzo ścisłej kontroli transakcji handlowych, jakie mogłyby w konsekwencji źle oddziaływać na parytet funta, jak również obiecał, że w żadnym razie, bez zgody Wielkiej Brytanii, nie dopuści funta szterlinga na wolną paryską giełdę dewizową, nie mniej w bardzo wielu wypadkach sytuacja nie da się opanować i kurs wymienny funta do dolara będzie się kształtować na niskim poziomie. Kupiec francuski, który uzyskał dolary za eksport artykułów francuskich do USA będzie mógł je sprzedać w 50% na wolnym rynku, powiedzmy po 350 fr. za 1 \$, po czym za uzyskane franki będzie mógł kupić funty szterlingi po oficjalnym kursie tzn. 864 fr. za 1 £, w rzeczywistości jednak będzie on płacił za funta 2,50 dolarów, gdy oficjalny stosunek funta do dolara wynosi nie 2,50 ale 4,001. Podobna sytuacja może mieć miejsce przy handlu papierami wartościowymi

itd., a wówczas i Paryż stanie się nie tylko dla Francji ale i dla reszty Europy Zachodniej i Ameryki centralą taniego funta, a z trudem zarobione przez brytyjskiego eksportera dolary w końcowym procesie znajdą się nie w Londynie, aby mogły być użyte dla celów brytyjskiego importu, ale w Paryżu w pończosze lub w rękach francuskiego importera, o ile reforma nie spali na panewce i rząd tamtejszy potrafi zahamować zwyczaj cen i płac.

Nic też dziwnego, że Wielka Brytania, która za wszelką cenę starała się utrzymać dotychczasowy kurs funta, będzie musiała prawdopodobnie, celem opanowania konkurencji francuskiego

eksportu oraz w obronie swoich interesów walutowych, zdevaluować go do poziomu odpowiadającego ostatniej obniżce franka. Tymczasem Wielka Brytania czeka, we Włoszech nastąpił krach na giełdzie papierów wartościowych, we Francji rząd nie potrafił opanować cen, które, od momentu wprowadzenia reformy, podskoczyły o blisko 40%, co spowodowało nowe stanowcze żądania związków zawodowych, które domagają się odpowiednich podwyżek płac. Czekając jednak, Wielka Brytania zjada swoje ostatnie oszczędności, co z każdym dniem przybliża ją do powzięcia brzemiennej w skutki decyzji.

DZIAŁ ARTYKUŁOWY

Konstanty Łubieński

PRZYSZYNEK DO PROBLEMATYKI KWARTALNYCH PLANÓW FINANSOWYCH

Planowanie kwartalne na odcinku finansowym stanowi problem szczególnie skomplikowany tak jak skomplikowanym jest w ogólności problem pieniądza. Tym nie mniej finansowe planowanie kwartalne jest niezwykle ważnym elementem w systemie gospodarki planowej. Niniejszy artykuł ma na celu zwrócenie na ten problem uwagi i spowodowanie wymiany myśli.

1. Cel planowania kwartalnego. Strona formalna Państwowego Planu Finansowego (obejmującego okres roczny) została określona w tezie III uchwały Rady Ministrów z dnia 21. VIII. 1947 r. w sprawie zasad systemu finansowego. Natomiast strona materialna nie jest tak wyraźnie w niniejszej uchwale sprecyzowana. Jednakże w wyniku analizy poszczególnych tez można ustalić, że z punktu widzenia materialnego Państwowego Planu Finansowego jest planem podziału tej części rocznego dochodu narodowego i tej części wartości majątkowych, które zostały w planie ujęte, pomiędzy konsumpcję, inwestycje i zapasy. W ten sposób roczny Plan określa, z jakich źródeł i w jakiej wysokości będą czerpane dochody Planu oraz jakie i w jakiej wysokości potrzeby w zakresie konsumpcji, inwestycji i zapasów mają być w danym roku zaspokojone.

Powyższa konstrukcja Planu rocznego ustala wytyczne dla polityki finansowej w danym roku.

Jakież zadania wypełniają się na powyższym tle dla kwartalnych planów finansowych?

W pierwszym rzędzie w planie kwartalnym może być dokonana korektywa planu rocznego

na skutek ujawnionych błędów spowodowanych czy to niedoskonałością techniki planowania, czy to wejściem w grę takich czynników, które nie mogły być brane pod uwagę w okresie opracowania planu rocznego.

Najistotniejszym jednak zadaniem planu kwartalnego jest stworzenie odpowiedniej podstawy dla polityki pieniężnej, polegającej na takiej manipulacji pieniądzem, która by zapewniła realizację planu rocznego. Plan roczny bowiem aczkolwiek ustala wytyczne polityki finansowej, to jednak nie może być podstawą polityki pieniężnej wymagającej dużej elastyczności w szczególności w naszych warunkach gospodarowania, w których system finansowy nie objął jeszcze całej gospodarki narodowej i obok rynku reglamentowanego istnieje rynek wolny, oddziałujący bezpośrednio czy pośrednio na sytuację finansową jednostek objętych planem.

Powiedziano powyżej, że polityka pieniężna polega na manipulacji pieniądzem. Co należy rozumieć przez manipulację pieniądzem? Manipulacja pieniądzem jest to dostosowywanie dynamiki (ilość i szybkość) i struktury obiegu pieniężnego do wynikających z planu bieżących procesów gospodarczych, z uwzględnieniem aktualnej sytuacji na rynku materiałowym i pieniężnym.

Według planu rocznego przypada na dany kwartał określony rozmiar procesów gospodarczych, stwarzających popyt na pieniądź, który wyraża się w kwocie planowanych wydatków

na konsumpcję, na inwestycje oraz na przeprowadzenie produkcji i wymiany. Popyt powyższy może być zaspokojony istniejącym „zapasem” środków pieniężnych. Jednakże czynnik kierujący finansową realizacją planu dysponuje tylko częścią owego „zapasu”, tą częścią, która akumuluje się w kasach skarbowych, w kasach jednostek gospodarczych, objętych systemem planowania i w bankach. Ta część w naszej sytuacji gospodarczej nie wystarcza na pokrycie zaplanowanego popytu, przy czym w danym kwartale stosunek między popytem na środki pieniężne a podażą tych środków, będących w dyspozycji może być inny aniżeli w planie rocznym, co wynika z różnej dynamiki poszczególnych pozycji rozchodowych i przychodowych. W razie stwierdzenia w planie kwartalnym braku środków, zachodzi konieczność ich uzupełnienia. W tym względzie mogą zajść następujące ewentualności: a) zwiększenie szybkości obiegu środków dyspozycyjnych (kontrolowanych), b) zwiększenie puli tych środków kosztem puli niekontrolowanej, c) kreacje dodatkowych środków pieniężnych.

Zwiększenie szybkości obiegu następuje przez rozszerzenie obrotów bezgotówkowych i odpowiednią technikę wypłat gotówkowych (np. dokonywanie wypłat w okresach dwutygodniowych, a nie miesięcznych). Rozszerzenie puli środków kontrolowanych osiąga się w drodze nowych operacji fiskalnych i odpowiedniej polityki w zakresie cen i płac oraz przez dowolną akumulację środków pieniężnych w aparacie bankowym. Kreacja dodatkowych środków następuje w formie kreacji pieniądza gotówkowego (bilety bankowe) i bezgotówkowego (bankowego i żyrowego). Użycie jednej z powyższych metod pokrycia braku środków względnie stopień użycia poszczególnych metod zależy od szeregu okoliczności.

Rozszerzanie obrotów bezgotówkowych w sektorze uspołecznionym zależy od sprawności technicznej aparatu bankowego i od stopnia zdyscyplinowania członków tego sektora. W danej sytuacji, przy osiągnięciu już pewnego poziomu obrotów dalsze rozszerzanie ich nie będzie łatwe. To też w tym stanie rzeczy zwiększenie dynamiki obiegu pieniężnego na tej drodze może okazać się trudne. Rozszerzanie obrotów bezgotówkowych poza sektor uspołeczniony jest właściwie równoznaczne z drugą metodą, to znaczy, ze

zwiększeniem puli środków kontrolowanych. Ta metoda określona popularnie drenażem (o ile pominąć dobrowolną akumulację) jest niewątpliwie efektywną metodą, jak o tym świadczą wyniki Daniny Narodowej, urealnienia wymiarów i wzrostu cen produktów sektora państwowego. Tym niemniej nie można zapominać, że ściągnięcie z tego odcinka pewnej ilości środków pieniężnych może utrudnić na tym odcinku przeprowadzenie pewnych procesów gospodarczych, które, aczkolwiek nieujęte w planie, są dla jego realizacji konieczne. Z drugiej strony może zajść konieczność ściągnięcia pewnej kwoty środków pieniężnych, niezależnie od zapotrzebowania planu, a to w tych przypadkach kiedy nadmierna siła nabywcza na wolnym rynku może zagrozić realizacji planu. Trzecia metoda polegająca na kreacji dodatkowych środków pieniężnych stanowi jeden z najbardziej podstawowych a zarazem najtrudniejszych problemów polityki pieniężnej. Wielkość dopuszczalnej emisji zależy od bardzo wielu elementów, jak np. istniejącej w danym momencie siły nabywczej, wzrostu masy towarowo-usługowej, stopnia kontroli obiegu pieniężnego, rodzaju potrzeb na których zaspakajane środki powyższe zostaną zużytkowane, stopnia stabilizacji stosunków polityczno-gospodarczych. Temat ten przekracza znacznie ramy niniejszego artykułu. Należy jednak podkreślić, że w naszych warunkach kreowanie pieniądza gotówkowego jest prawie równoznaczne ze zwiększeniem się puli środków niekontrolowanych, że wprawdzie pieniądz bezgotówkowy cyrkuluje w sferze kontrolowanej tym niemniej jego część ulega zamianie w pewnym etapie cyrkulacji na pieniądz gotówkowy, a poza tym, że właściwe określenie dopuszczalnej wielkości środków kreacyjnych może być dokonywane z uwagi na duży stopień zmienności poszczególnych elementów w ramach planowania kwartalnego a nie rocznego.

Powyższe uwagi oczywiście nie wyczerpują problematyki polityki pieniężnej względnie tej funkcji, którą określono powyżej jako manipulację pieniądzem. Celem ich jest uzasadnienie dokonanego na wstępie stwierdzenia, że podstawą polityki pieniężnej mogą być tylko plany kwartalne (o ile krótsze okresy należy wyeliminować ze względu na trudności techniczne planowania) i że w tym leży odrębny ich charakter w stosunku do planów rocznych.

2. Schemat planu kwartalnego.

Rozchody

Przychody

I. B u d ż e t.

1. Bieżące wydatki budżetowe
2. Wyżywienie ludności
3. Obsługa długów
4. Dotacje dla przedsiębior. budżet.
5. Dotacje dla przedsiębior. pozabudżet.
6. Dotacje na plan inwestycyjny
7. Nadwyżka (wzrost r-ku żyrowego w N.B.P.)

1. Podatki bezpośrednie
2. Podatki pośrednie
3. Udział w podatku gruntowym
4. Monopole
5. Wpłata przedsiębiorstw Ministerstwa Przemysłu i Handlu:
 - a) r-k różnic cen wewnątrz.
 - b) r-k różnic cen zagraniczn.
 - c) r-k sum obrotowych
6. Wpłaty przedsiębiorstw budżet.
7. Dochody majątkowe
8. Inne dochody
9. Niedobór (obciążenie r-ku w N.B.P.)

II. I n s t y t u c j e k r e d y t o w e.

a) Finansowanie inwestycji.

1. Dotacje inwestycyjne
2. Kredyty inwestycyjne
3. Kredyty średnioterminowe poza planem inwestycyjnym
4. Środki własne

1. Dotacje budżetowe
2. Podkład dla kredytów:
 - a) lokaty specjalne,
 - b) wkłady terminowe,
 - c) środki własne instytut. kredyt.
 - d) spłaty kredytów,
 - e) inne środki,
 - f) sprzedaż obligacji.
3. Środki własne inwestorów:
 - a) r-k inwestycyjny Min. Przem. i Handlu
 - b) r-ki amortyzacyjne Min. Przem. i Handlu
 - c) inne środki własne

b) Finansowanie produkcji i wymiany.

1. Kredyty obrotowe

1. Pieniądz bankowy
2. Inne środki
3. Kredyty refinansowe

III. N a r ó d o w y B a n k P o l s k i

1. Zadłużenie Skarbu Państwa
2. Kredyty bezpośrednie
3. Kredyty refinansowe
4. Zakup obligacji
5. Obroty zagraniczne
6. Inne aktywa
7. Przelewy z r-ków Min. Przemysłu
8. Lokaty:
 - a) z r-ku UNRRY
 - b) z kredytów obrotów zagranicznych

1. R-k Żyrowy Skarbu Państwa
2. UNRRA (łącznie z Apropizacją)
3. R-ki Min. Przemysłu:
 - a) sumy obrotowe
 - b) różnice cen
4. Obroty zagraniczne
5. Inne r-ki żyrowe
6. Inne pasywa
7. Obieg biletów bankowych

Schemat powyższy opiera się na następujących założeniach:

1) istnieją trzy punkty kontrolowanej podaży pieniądza: Budżet, Instytucje kredytowe, Narodowy Bank Polski, przy czym zarówno instytucje kredytowe jak i Narodowy Bank Polski akumulują istniejące środki pieniężne i kreują dodatkowe środki pieniężne. Równocześnie w tych punktach występuje zaplanowane zapotrzebowanie na pieniądź, wyrażające się w rozchodach budżetowych, w rozchodach inwestycyjnych i w rozchodach na finansowanie produkcji wymiany;

2) pomiędzy powyższymi trzema składnikami schematu istnieją powiązania, a więc: a) budżetu z Narodowym Bankiem Polskim przez przelew nadwyżek względnie pokrywanie niedoborów, b) budżetu z instytucjami kredytowymi poprzez przelew dotacji na finansowanie inwestycji i sprzedaż biletów skarbowych, c) Narodowego Banku Polskiego z instytucjami kredytowymi przez refinansowanie w zakresie kredytów obrotowych i inwestycyjnych;

3) obroty zagraniczne stanowią odrębny i bardzo ważny czynnik dla dynamiki obiegu pieniężnego.

Wprawdzie schemat powyższy ma charakter formalny, tym niemniej pozwala na dokonywanie podziałów materialnych, np.: w zakresie rozchodów: na wydatki na konsumpcję (budżet minus dotacje, na inwestycje, dotacje dla przemysłu i obsługa długów) inwestycje (II pkt. a), finansowanie obrotów (II pkt. b plus kredyty bezpośrednie Narodowego Banku Polskiego), a w zakresie przychodów: na środki zakumulowane i środki kreowane.

Schemat powyższy z punktu widzenia jego zakresu nie obejmuje jeszcze całego sektora społecznego poza schematem, bowiem znajduje się odcinek samorządu terytorialnego i szereg instytucji publicznych o charakterze instytucji społecznych (np. Związki Zawodowe). Również przedsiębiorstwa państwowe i spółdzielcze, w których jeszcze nie wprowadzono całkowicie systemu finansowego, nie mogą być w tym stopniu wyodrębnione (przez specjalne r-ki) jak te przedsiębiorstwa, w których system finansowy już funkcjonuje.

3. Technika planowania. Problem techniki planowania dzieli się na dwa problemy: 1) technika planowania poszczególnych działów planu

(a więc budżet, plan inwestycyjny, plan kredytów obrotowych, plan obrotów zagranicznych), 2) technika tworzenia planu ogólnego.

Dla planowania poszczególnych działów punktem wyjścia jest plan roczny względnie wynikający z planu rocznego rozdzielnik kwartalny i to zarówno w zakresie rozchodów jak i przychodów. Następnym elementem winna być ewolucja rozchodów i przychodów w okresach poprzedzających planowany kwartał. Trzeci element stanowią czynniki, które wejdą w grę w planowanym kwartale, a które nie mogłyby być wzgl. nie były wzięte pod uwagę w okresie opracowywania planu rocznego. W układzie poszczególnych planów jest ważne wyodrębnienie poszczególnych punktów akumulacji środków (budżet, banki) jak również tytułów akumulacji (podatki, rezerwy kasowe, nadwyżki itp.). Kwoty zaplanowane winny odpowiadać kwotom efektywnych (np. w budżecie kwoty efektywnych wydatków a nie kwoty otwarcia kredytów) rozchodów i przychodów z uwagi na kasowy układ planu ogólnego. Poza powyższymi postulatami ogólnymi planowanie w zakresie poszczególnych działów wyłącza wiele postulatów szczegółowych. Technika tworzenia planu ogólnego polega na skoordynowaniu poszczególnych planów i opracowaniu ich syntezy według schematu ogólnego planu.

Istotną cechą zjawisk gospodarczych jest ich wzajemna współzależność. Cecha ta w szczególny sposób uwydatnia się w planowaniu finansowym. Istnieje współzależność pomiędzy poszczególnymi planami rozchodowymi np. plan kredytów obrotowych w dużej mierze zależy od planu inwestycyjnego. Każda prawie inwestycja bowiem wpływa na zwiększenie zapotrzebowania na środki obrotowe.

Z faktu, że to co dla jednej jednostki gospodarczej jest rozchodem dla drugiej jest przychodem wynika powiązanie planów rozchodowych z planami przychodowymi. I tak np. udzielenie kredytów w jednej instytucji powoduje wzrost wkładów w innej, ten sam skutek mają przelewy kwot budżetowych do instytucji kredytowych. Wpłaty na budżet są niejednokrotnie połączone ze wzrostem kredytów obrotowych. Uchwycenie tych współzależności jest konieczne dla ustalenia realnego obrazu zachodzących procesów.

Silne powiązania występują również pomiędzy poszczególnymi pozycjami przychodowymi. Przesunięcie np. środków własnych na pokrycie inwestycji powoduje przeważnie spadek wkładów, gdyż środki własne akumulują się na ogół

na wkładach. Również np. zwiększenie obciążeń publicznych może wpłynąć na spadek środków będących w dyspozycji banków. Dopiero koordy-

nacja poszczególnych planów pod kątem widzenia ich współzależności pozwala na opracowanie syntetycznego planu ogólnego.

Mgr Ponikowski Adam

ZAOPATRYWANIE PRZEDSIĘBIORSTW W ŚRODKI OBROTOWE W Z.S.R.R

W pierwszych latach istnienia państwa radzieckiego system zaopatrywania życia gospodarczego w środki obrotowe zbliżony był do tego, jaki stosowany jest w krajach o ustroju kapitalistycznym. Przedsiębiorstwo nie posiadające dostatecznej ilości gotówki na opłacenie należności swoich dostawców miało prawo na pokrycie ich wystawiać weksle, które dostawcy mogli dyskontować w Banku Państwa (tzw. Gosbanku). Stosowany był więc zwykły kredyt handlowy, przy czym był on całkowicie skoncentrowany w Gosbanku.

Realizując zasadę koncentracji całego kredytu krótkoterminowego w jednej instytucji bankowej poszła praktyka sowiecka po linii wskazań Lenina, który widział w urzeczywistnieniu tej zasady podstawowy warunek pomyślnego funkcjonowania sowieckiego ustroju, uważając, że gwarantuje ona najlepsze połączenie centralizacji, zapewniającej jednolitość kierownictwa z decentralizacją, osiąganą przez stworzenie wielkiej ilości placówek Gosbanku i zapewniającą sprawną obsługę wszystkich potrzeb miejscowych. Pogląd swój na rolę Banku Państwowego wypowiedział Lenin w następujących słowach: „Jedyny, najpotężniejszy z potężnych Państwowy Bank, z oddziałami w każdej gminie i przy każdej fabryce — to 9/10 socjalistycznego aparatu, to ogólnopaństwowa buchalteria produkcji i rozdziału produktów, to, można powiedzieć, coś w rodzaju szkieletu socjalistycznego społeczeństwa“. (W. I. Lenin, Dzieła, t. XXI, str. 260).

Po kilku latach stosowania kredytu handlowego spostrzeżono, że zasadzie koncentracji kredytu w jednej instytucji, znacznie lepiej aniżeli kredyt handlowy, odpowiada kredyt bezpośredni. Skoro udzielanie kredytów krótkoterminowych należy w całym kraju do kompetencji jednego banku, a każda jednostka gospodarcza posiada w tym banku swoje konto, nie ma powodu, by ciężar starań o otrzymanie kredytu przerzucać z tej jednostki gospodarczej, która go istotnie potrzebuje na tę, na rzecz której ma nastąpić płatność. Kredyt bezpośredni, udzielany jednostce nie posiadającej w danym momencie dostatecznej ilości środ-

ków obrotowych na opłacenie wszystkich swoich zobowiązań, ułatwia przede wszystkim sprawne działanie kontroli bankowej, zwłaszcza, jeżeli towarzyszy mu zakaz wzajemnego udzielania sobie kredytów przez poszczególne jednostki gospodarcze. Zaleganie ze spłatą kredytu bankowi jest wówczas niechybną oznaką wadliwej gospodarki dłużnika wobec tego, że wyłączona jest, przynajmniej w zasadzie, możliwość powstawania trudności finansowych w gospodarce danej jednostki na skutek trudności w zrealizowaniu swych zależności od innych jednostek.

W 1931 roku przeprowadzona została w ZSSR reforma kredytowa, polegająca właśnie na wprowadzeniu bezpośredniego kredytowania i na bezwzględnym zakazie wzajemnego udzielania sobie kredytów, za co za tym idzie na wycofanie z życia gospodarczego weksla. Reforma ta musiała zarazem rozstrzygnąć kwestię, w jakiej mierze każda jednostka gospodarcza ma prawo korzystać z kredytu bankowego. Ustalono, że pewną część środków obrotowych potrzebnych przedsiębiorstwu do prowadzenia działalności gospodarczej będzie ono otrzymywać do stałego dysponowania, a pozostała część dostarczana będzie w formie kredytu. Za podstawę podziału przyjęto rozróżnienie pomiędzy wydatkami stałymi i okresowymi. Te wydatki, które powtarzają się w ciągu całego roku, w każdym cyklu produkcyjnym, tj. wydatki stałe, powinny być pokrywane ze środków otrzymywanych przez przedsiębiorstwo w formie dotacji z budżetu, tj. z tzw. środków własnych przedsiębiorstwa, natomiast na pokrycie wydatków posiadających charakter wyjątkowy, tj. w pierwszym rzędzie wydatków sezonowych, powinny służyć środki pochodzące z kredytów, tj. ztw. środki pożyczone. Plan finansowo-gospodarczy przedsiębiorstwa winien przewidywać wysokość zarówno jednej jak i drugiej kategorii środków. Ilość środków własnych stanowiąca minimum niezbędne dla przedsiębiorstwa w tym okresie, gdy jego wydatki schodzą do najniższego poziomu, wyznaczana jest przez tzw. normatywy natomiast granice dopuszczalnego kredytowania wyznaczają tzw. limity. Oblicze-

nie normatywów odbywa się według pewnych norm zależnych od rodzaju przedsiębiorstwa i stąd zaś pochodzi ich nazwa. Przyjmuje się, że dla prowadzenia normalnej działalności powinno dane przedsiębiorstwo posiadać zapas surowców i zapas materiałów pomocniczych na określoną ilość dni, że dopuszczalne jest utrzymywanie w magazynach przedsiębiorstwa zapasu wyrobów gotowych i półfabrykatów również na określoną ilość dni, wreszcie, że na określoną ilość dni powinien wystarczać zapas gotówki przeznaczony na wypłatę robocizny. Dalej ustala się, że wartość robót, będących w toku, winna się wyrażać określoną sumą i że w kasie powinna się znajdować określona kwota gotówki.

Każdy z wymienionych normatywów przedstawia określoną kwotę pieniężną, ale ponieważ większość ich jest obliczona na podstawie pewnego okresu czasu, mówi się również niekiedy o normatywach liczonych w dniach. Normatyw surowców danego przedsiębiorstwa może wynosić np. 200.000 rubli, a równocześnie można go określić jako normatyw np. 15-dniowy. O ile plan finansowo-gospodarczy przewiduje w danym okresie rozwój przedsiębiorstwa, przewidziane jest zarazem zwiększenie normatywów, ponieważ wskutek rozszerzenia działalności przedsiębiorstwa podnosi się również wspomniany poprzednio minimalny poziom wydatków, nie ulegający obniżeniu.

System dostarczania przedsiębiorstwom do stałego używania tylko tej ilości środków obrotowych, jaka potrzebna jest w okresie, w którym wydatki przedsiębiorstwa schodzą do poziomu najniższego, zapewnia maksymalną oszczędność w gospodarowaniu zasobami finansowymi kraju. Gdyby ilość tę ustalić na jakimkolwiek wyższym poziomie, wówczas w okresie, w którym wydatki przedsiębiorstwa osiągają maksimum, byłoby ono i tak zmuszone do korzystania z kredytów bankowych, natomiast w okresie utrzymywania się wydatków na poziomie minimalnym, pewna ilość środków obrotowych będących w rozporządzeniu przedsiębiorstwa pozostawałaby nie wykorzystana.

Nieco inne zasady stosowane są wobec przedsiębiorstw handlowych. Wszystkie wydatki przedsiębiorstw handlowych powinny być w określonym procencie pokrywane ze środków własnych, a w pozostałej części ze środków pożyczonych, pochodzących z kredytów bankowych.

Kredyty bankowe dla wszelkiego rodzaju przedsiębiorstw udzielane są tylko wówczas, o ile

były przewidziane w planie finansowo-gospodarczym i tylko do wysokości wyznaczonej przez plan. Wśród nich rozróżnić można następujące grupy:

a) Kredyt na sezonowe gromadzenie surowców. Przewidziane w planie gromadzenie sezonowych zapasów surowców, przekraczających normalne zapasy utrzymywane w ciągu całego roku, finansowane jest przez Gosbank z kredytu dostarczonego na ten cel. Zapasy stałe, wyznaczone przez normatywy, zakupywane są ze środków własnych. Tego rodzaju kredyt udzielany jest np. fabryce marmolady, której produkcja prowadzona jest w ciągu całego roku, ale która tworzy zapasy surowców w jednej tylko porze roku, a więc w ciągu lata, w okresie dojrzewania owoców.

b) Kredyt na wydatki związane z sezonowymi procesami produkcji. Z kredytu tego korzysta fabryka marmolady wówczas, o ile jest zmuszona do dokonania jakichś sezonowych procesów, np. przygotowania suszu owocowego potrzebnego do produkcji marmolady.

c) Kredyt udzielany na podstawie dokumentów rozrachunkowych, znajdujących się w drodze. Kredyt ten wydawany jest dostawcom, którzy dokonali wysyłki zamówionych u nich towarów. Na pozór kredyt tego rodzaju stanowi odstępstwo od zasady kredytu bezpośredniego polegającej na udzielaniu kredytu odbiorcom, a nie dostawcom. W rzeczywistości odstępstwo to nie zachodzi, ponieważ celem tego kredytu jest dostarczenie dostawcom środków obrotowych jedynie na okres od momentu dokonania wysyłki do momentu uregulowania należności przez odbiorców, gdyż ze względów technicznych nieunikniony jest upływ pewnego okresu czasu pomiędzy oboma tymi czynnościami.

d) Kredyt udzielany na otwarcie akredytywy lub konta specjalnego. Charakter tego kredytu zbliżony jest do charakteru kredytu omówionego pod literą c), a mianowicie: celem jego jest również ułatwienie przeprowadzenia operacji rozrachunkowych pomiędzy jednostkami gospodarczymi z tą różnicą, że w tym wypadku kredyt udzielany jest nie tym jednostkom, na rzecz których ma nastąpić płatność, lecz tym, które do dokonania płatności są obowiązane i dokonują jej przez otwarcie akredytywy lub konta specjalnego. Ze względu na to, że moment otwarcia akredytywy lub konta specjalnego wyprzedza moment otrzymania wzajemnego świadczenia na którego opła-

cenie przeznaczona jest akredytywa, przedsiębiorstwo ma możliwość skorzystania z kredytu.

e) Kredyt udzielany na chwilowe potrzeby. Kredyt ten dostarczany jest przedsiębiorstwom, które, pomimo przestrzegania planów, znalazły się z przyczyn od siebie niezależnych w trudnościach finansowych.

f) Kredyt na cele obrotu towarowego. Ten rozwój kredytu przeznaczony jest dla przedsiębiorstw handlowych, których działalność z istoty rzeczy musi powodować częste i znaczne odchylenia od planu. Odchylenia te są wynikiem właściwości pracy przedsiębiorstw handlowych, na którą zwrócił uwagę Prof. Dr W. Trąmpczyński w swoim przemówieniu na temat Planu Kredytowego, wygłoszonym na konferencji u Min. Skarbu w dn. 27 listopada, a mianowicie, że wielkość obrotów przedsiębiorstw handlowych stanowi w poważnej części wypadkową podaży i popytu na wolnym rynku i nie da się ująć w ramy ściśle nakreślonych planów.

Jak wspomnieliśmy na początku artykułu, istniejący w ZSSR system zaopatrywania przedsiębiorstw w środki obrotowe wyłącza w zasadzie możliwość powstawania zaległości we wzajemnych rozrachunkach pomiędzy jednostkami gospodarczymi. Wobec zakazu udzielania sobie

kredytu przez poszczególne jednostki i wobec skoncentrowania całego kredytu krótkoterminowego w Gosbanku, wadliwa gospodarka jakiegokolwiek przedsiębiorstwa musi się odbić w pierwszym rzędzie na zaleganiu w spłacie kredytu w Gosbanku. Po otrzymaniu tego rodzaju sygnału ostrzegawczego powinien Gosbank natychmiast przedsięwziąć wszelkie środki zmierzające do ustalenia przyczyn wadliwej gospodarki i do ich usunięcia. W praktyce, jak to wynika z szeregu artykułów publikowanych w czasopiśmie „Dieŋgi i Kredit“, kontrola Gosbanku nie działa jeszcze tak sprawnie, aby istotnie nie dopuścić do powstawania zaległości również i w stosunkach pomiędzy przedsiębiorstwami. Zaległości te sięgają nieraz wielkich sum i odbijają się ujemnie na gospodarce wszystkich przedsiębiorstw również i tych, które, wzorowo prowadzone, posiadałyby warunki do terminowego wywiązywania się ze swoich zobowiązań, tymczasem wskutek zamrożenia części swoich środków obrotowych w nieściągalnych należnościach, zaczynają z kolei same zalegać z regulowaniem rachunków dostawców. Walka z tymi zaległościami stała się obecnie jednym z najbardziej palących problemów gospodarki radzieckiej i prowadzona jest bardzo energicznie.

N a k ł a d e m „Wiadomości Narodowego Banku Polskiego“ ukazały się następujące wydawnictwa i są do nabycia we wszystkich księgarniach.

Skład Główny: Spółdzielnia Wydawnicza „Czytelnik“, Warszawa, Srebrna 12.

I

Dr M. R. WYCZAŁKOWSKI

INSTYTUCJE GOSPODARCZE NARODÓW ZJEDNOCZONYCH
1946 r. **WYCZERPANE** **Str. 64**

II

Dr JÓZEF ŚWIDROWSKI

ISTOTA I SPOSOBY DOKONYWANIA ZAPŁAT MIĘDZYPANSTWOWYCH
1947 r. **Str. 146.**

III

Dr KAZIMIERZ SECOMSKI

PODSTAWY POLITYKI INWESTYCYJNEJ

1947 r.

Cz. I, II, III.

IV

TADEUSZ DIETRICH

„ELEMENTY POLITYKI FINANSOWEJ POLSKI WSPÓŁCZESNEJ“

1947 r.

Str. 71.

Prenumerata kwartalna zł 180.— Wpłaty przekazami pocztowymi, lub w instytucjach bankowych na rachunek żyrowy „Wiadomości Narodowego Banku Polskiego“ w Wydziale Zagranicznym N. B. P. w Warszawie oraz w Urzędach Pocztowych na P. K. O. na konto N. B. P. Warszawa Nr I — 6753. W treści przekazu pocztowego, bankowego lub na P. K. O. należy podać: „Wiadomości N. B. P.“ prenumerata oraz nazwisko i adres prenumeratora.

Wydawca: Narodowy Bank Polski

Redakcja i Administracja: Narodowy Bank Polski, Wydział Ekonomiczny, Warszawa, Fredry 6.